

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

FAKTISKĀS RĪCĪBAS KLASIFIKĀCIJA

BAKALaura DARBS

Pilna laika klātienes

6. semestra J-2 grupas studente

Marija Dudareva

Studenta apliecības Nr.: md15031

Darba zinātniskā vadītāja,

Mag. iur., lektore **Anita Kovaļevska**

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Faktiskā rīcība ir viens no administratīvi procesuālajiem instrumentiem. Līdz šim tiesību doktrīnā visvairāk ir izpētītas administratīvo aktu raksturojošās pamatpazīmes un veidi, savukārt faktiskās rīcības veidi analizēti salīdzinoši maz. Tāpēc ir nepieciešams izpētīt, pēc kādiem kritērijiem tiek iedalīta faktiskā rīcība un vai iespējami citi faktiskās rīcības klasifikācijas veidi, kā arī jānoskaidro iespējamo veidu nozīme un piemēri tiesu praksē.

Pētījuma rezultātā noskaidrots, ka ir iespējams izvirzīt vairākus kritērijus, pēc kuriem iedalāma faktiskā rīcība. Šo kritēriju nozīme kalpo precīzākai pieteikuma priekšmeta noteikšanai, pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanai, kā arī kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšanai.

Atslēgvārdi: faktiskās rīcības klasifikācija, administratīvo aktu klasifikācija, deliktu klasifikācija, faktiskās rīcības pazīmes, faktiskās rīcības veidi, pieteikuma priekšmets, pagaidu aizsardzība, atlīdzinājums.

ABSTRACT

Actual action is one of the legal instruments in administrative procedure law. So far the most researched administrative procedure legal instrument have been types and criterions of the administrative act, but the types on an actual action haven't been considerably analysed. Thus, it is necessary to research currently detected and possible criterias for actual action classification and ascertain importance of these types and examples in case law.

The result of the thesis suggests that there is possible to highlight several criterias to the classification of the actual action. Significance of these criterias is clarification of the subject of the application and temporary protection measures as well as reparations amount clarification.

Key-words: actual action classification criteria, classification of administrative act, classification of torts, criteria of actual action, subject of the application, temporary protection, reparations.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. FAKTISKĀS RĪCĪBAS JĒDZIENS UN PAMATPAZĪMES	7
1.1. Faktiskās rīcības jēdziens un izpratne	7
1.2. Faktiskās rīcības pamatpazīmes	8
2. ADMINISTRATĪVO AKTU UN DELIKTU KLASIFIKĀCIJA.....	14
2.1. Administratīvo aktu klasifikācija	14
2.2. Deliktu klasifikācija.....	18
3. FAKTISKĀS RĪCĪBAS VEIDI	21
3.1. Faktiskās rīcības iedalījuma nozīme un īpatnības	21
3.2. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās nolūka.....	22
3.3. Faktiskās rīcības iedalījums pēc veicamās rīcības izpausmes formas.....	26
3.4. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās pabeigtības.....	28
3.5. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās ilguma.....	29
3.6. Faktiskās rīcības iedalījums pēc rīcības brīvības piemērošanas.....	32
3.7. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās iedarbības uz adresātu	36
3.8. Citi faktiskās rīcības iedalījuma veidi	38
KOPSAVILKUMS	40
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	42
Dokumentārā lapa.....	47

IEVADS

Administratīvajā procesā iestāde darbojas ar vairāku administratīvi procesuālo instrumentu palīdzību – izdodot administratīvo aktu, noslēdzot publisko tiesību līgumu ar privātpersonu vai citu iestādi, kā arī veic faktisko rīcību. Faktiskā rīcība ir atzīstama par vienu no administratīvi procesuālajiem instrumentiem, ar kuru iestāde īsteno valsts pārvaldes funkcijas izpildvaras jomā.

Līdz šim faktiskās rīcības klasifikācijas veidi atsevišķi tika analizēti maz, publikāciju skaits par faktiskās rīcības izpēti ir salīdzinoši neliels. Saskaņā ar līdzšinējo tiesību doktrīnu izvirza tādas faktiskās rīcības izpausmes un veidus, kā, piemēram, plānota un neplānota faktiskā rīcība, apzināta un neapzināta, bezdarbība u.c. Pētot juridisko literatūru, autore saskārusies ar vairākiem faktisko rīcību raksturojošiem jēdzieniem, kā, piemēram, nelabvēlīga, pabeigta, jau uzsākta faktiskā rīcība¹, taču atsevišķi tie analizēti netiek, kā arī netiek sasaistīti vienotā sistēmā. Tādējādi nerodas skaidra izpratne par faktiskās rīcības raksturojošām īpašībām, to veidiem un īpatnībām. Ņemot vērā minēto, ir nepieciešams pārskatīt līdzšinējo faktiskās rīcības iedalījumu, papildinot faktiskās rīcības veidus ar jaunām raksturojošām apakšgrupām.

Ievērojot iepriekš minēto, darba mērķis ir faktiskās rīcības klasifikācijas kritēriju izpēte, to regulējošo normu analīze, klasifikācijas veidu izvirzīšana un to nozīmes definēšana.

Lai sasniegtu darba mērķi, autore izvirzīja vairākus uzdevumus, kas secīgi ir iztirzāti darba nodaļās un apakšnodaļās. Darba pirmajā nodaļā autore analizē faktiskās rīcības jēdzienu un izpratni, kā arī sniedz raksturojumu par faktiskās rīcības pamatpazīmēm un to specifiku. Otrajā nodaļā autore pēta, pēc kādiem kritērijiem klasificē administratīvos aktus un deliktus, kā arī sniedz vērtējumu par konstatēto kritēriju attiecināmības un pārņemšanas iespējamību attiecībā uz faktiskās rīcības klasifikāciju. Darba trešajā nodaļā autore pēta un sniedz priekšlikumus par konkrētiem faktiskās rīcības klasifikācijas kritērijiem, kā arī analizē izvirzīto faktiskās rīcības nepieciešamību un sniedz vērtējumu par faktiskās rīcības veidu sastopamību tiesu praksē.

Autore darbā izmantojusi vairākas zinātniskās pētniecības metodes. Galvenokārt tika izmantota analītiskā metode, autorei izpētot faktiskās rīcības tiesisko regulējumu, izzinot tiesu praksi izvirzītā mērķa sasniegšanai, kā arī analizējot tiesību doktrīnā paustās atziņas. Tika pielietota salīdzinošā metode, savstarpēji analizējot administratīvo aktu, deliktu un faktiskās

---

¹ Šādi apzīmējumi tiek pieminēti Administratīvā procesa likuma komentāros aprakstītajos pantos par faktisko rīcību. Skat.: Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 883.-912. lpp.

rīcības klasifikācijas veidus, tostarp arī ārvalstīs, un, pielietojot, analītisko metodi, tika analizēta faktiskās rīcības klasifikācija pēc salīdzinātajām pazīmēm. Papildus darbā tika izmantota vēsturiskā pētniecības metode, izpētot faktiskās rīcības institūta izpratni un izveidi pirms tās atsevišķas juridiskas nostiprināšanas.

Ierobežotā darba apjoma dēļ pirmajā nodaļā autore plašāk neanalizē faktiskās rīcības pamatpazīmes, sniedzot nelielu pazīmju aprakstu. Tāpat autore tikai vispārīgi iezīmē, bet atsevišķi neanalizē administratīvo aktu un deliktu klasifikācijas veidus darba otrajā nodaļā. Tie ir patstāvīgi intsitūti, kuru izpēte var būt atsevišķu pētniecisko darbu temats.

Ārvalstu tiesību sistēmā faktiskā rīcība lielākoties nav izdalīta kā atsevišķs tiesību institūts, tāpēc atsevišķs faktiskās rīcības regulējums Latvijas tiesību sistēmā ir savā ziņā unikāls un rets. Ievērojot minēto, darba ietvaros lielākoties izmantoti un analizēti nacionālie tiesību avoti, plaši analizēta nacionālā tiesu prakse. Tāpat autore vērtējusi arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas praksi, sniedzot vērtējumu par izskatītajās lietās minētās faktiskās rīcības veidiem.

1. FAKTISKĀS RĪCĪBAS JĒDZIENS UN PAMATPAZĪMES

1.1. Faktiskās rīcības jēdziens un izpratne

Faktiskās rīcības jēdziens Latvijas tiesiskajā sistēmā pirmo reizi tika ieviests līdz ar Administratīvā procesa likuma² pieņemšanu. Kā zināms, Administratīvā procesa likums tika pieņemts 2001. gada 25. oktobrī, taču stājās spēkā 2004. gada 1. februārī.

Laikā no Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas līdz Administratīvā procesa likuma pieņemšanai normatīvo aktu, kas regulētu administratīvo procesu, bija maz. Pirmais no administratīvo procesu regulējošajiem normatīvajiem aktiem bija Ministru kabineta 1995. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 154 (prot. Nr. 32, 33§) „Administratīvo aktu procesa noteikumi”³ (turpmāk – Administratīvo aktu procesa noteikumi). Taču, kā izriet jau no šo noteikumu nosaukuma un no to satura pēc būtības, tie ir paredzēti tikai attiecībā uz administratīvajiem aktiem un *expressis verbis* nepiemin par faktisko rīcību.

Administratīvo aktu procesa noteikumu 5. punkts definē tikai administratīvo aktu, cita starpā nosakot, ka administratīvie akti nav iestādes iekšējie lēmumi, izņemot iestādes vai tās darbinieku, vai tai pakļauto personu tiesiskā statusa nodibināšanu (vai maiņu) un disciplināro sodīšanu, kā arī administratīvie akti nav politiski lēmumi. Līdz ar to jāsecina, ka Administratīvo aktu procesa noteikumos nav ietverts faktiskās rīcības jēdziens.

Vienlaikus jāatzīst, ka, lai gan atsevišķs normatīvais regulējums attiecībā uz faktisko rīcību nepastāvēja, faktiskajai rīcībai atbilstošu jēdzienu varēja atrast Latvijas Civilprocesa kodeksa⁴ 22., 23., 23.A, 24., 24.A un 25. nodaļā, kas ļauj atzīt, ka arī pirms Administratīvā procesa likuma ieviešanas Latvijā pastāvēja faktiskās rīcības institūts.

Lai aizsargātu privātpersonas no valsts pārvaldes iestāžu darbības vai rīcības, kas varētu aizskart viņu tiesības, tās varēja vērsties tiesā ar sūdzību saskaņā ar Latvijas Civilprocesa kodeksa 239.¹ panta pirmo daļu, kas paredzēja, ka fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības griezties tiesā ar sūdzību, ja tā uzskata, ka ar valsts pārvaldes vai pašvaldības institūcijas vai amatpersonas rīcību (lēmumu) aizskartas tās tiesības.

Taču no pieejamās tiesu prakses Augstākās tiesas mājaslapā un publicētajās grāmatās par Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumiem un lēmumiem līdz 2004. gadam neizriet, ka tiesa būtu skatījusi lietas, kas konkrēti attiektos uz faktisko rīcību līdz Administratīvā procesa likuma pieņemšanai. Padomju laikos Latvijā administratīvo

---

² Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14. novembris, Nr. 164 (2551).

³ Administratīvo aktu procesa noteikumi: Ministru Kabineta noteikumi Nr. 154, Latvijas Vēstnesis, 1995. 13. jūnijs, Nr. 100 (383).

⁴ Latvijas Civilprocesa kodekss: LPSR Augstākās Padomes kodekss. Ziņotājs, 1964, 9. janvāris, Nr. 1.

tiesību izpratne nebija attīstīta, savukārt pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas tikai pakāpeniski veidojās izpratne par administratīvo tiesību un administratīvā procesa veidiem, stadijām, līdzekļiem u.c. Kā arī lēmumu izdošanas un rīcības veikšanas process ar atsevišķu normatīvo aktu regulēts nebija, līdz ar to nebija praktiskas nozīmes administratīvo aktu nošķiršanai no faktiskās rīcības.⁵

Ar Administratīvā procesa likuma pieņemšanu varētu atzīt faktiskās rīcības institūta normatīvo nostiprināšanu Latvijas tiesību sistēmā. Lai arī Administratīvā procesa likumā nav atrodamas daudzas tiešas norādes un nav atsevišķs regulējums, taču, pastāvot konkrētai faktiskās rīcības definīcijai, tiesību zinātniekiem ir iespēja tulkot un interpretēt pārējo likuma tiesību normu kopumu, atrodot un piemērojot piemērotākās normas, to starpā arī izmantojot Administratīvā procesa likumā nostiprinātos vispārējos tiesību principus. Arī Administratīvā procesa likuma 3. panta trešā daļa (pašreizējā redakcijā) paredz, ka likuma noteikumi, kas attiecas uz administratīvo aktu, ir attiecināmi arī uz faktisko rīcību un publisko tiesību līgumu tiktāl, ciktāl tas nav pretrunā ar šo administratīvā procesa institūtu būtību vai citas tiesību normas nenosaka citādi. Minētais īpaši pamato normu tik nelielo skaitu attiecībā uz faktisko rīcību.

Atbilstoši pašlaik spēkā esošajai Administratīvā procesa likuma 89. panta redakcijai faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums, kā arī šā panta otrā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību, kā arī iestādes sniegta izziņa.

1.2. Faktiskās rīcības pamatpazīmes

Faktiskās rīcības pazīmes gandrīz sakrīt ar administratīvā akta pazīmēm. Vienīgā pazīme, ar kuru faktisko rīcību nošķir no administratīvā akta, ir tāda, ka faktiskā rīcība negroza, nekonstatē un neizbeidz tiesiskās attiecības. Faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, jo darbības, kas nav vērstas uz tiesisko seku radīšanu, nav tiesību akti un nevar būt arī administratīvie akti.⁶

---

⁵ Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācija periodā Baltijas valstīs un faktiskā rīcības norobežošana no administratīvā akta. Grām.: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20. – 21. gs. mijā. Starptautiskā zinātniskā konference. Rīga: Tipogrāfija „Alise-T”, 2006, 525. lpp.

⁶ Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 42. lpp.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89. panta komentāru faktiskajai rīcībai ir šādas pamatpazīmes:

- 1) faktiskā rīcība ir darbība vai bezdarbība;
- 2) faktiskajai rīcībai pašai par sevi piemīt pabeigtības raksturs;
- 3) faktiskā rīcība ir uz āru vērsta;
- 4) to veic iestāde;
- 5) to veic publisko tiesību valsts pārvaldes jomā;
- 6) faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisko seku radīšanu vai tās rada;
- 7) faktiskās sekas tiek radītas individuāli noteiktai vai nosakāmai privātpersonai

(privātpersonām), ja šai personai (šīm personām) uz attiecīgo rīcību ir tiesības vai šī rīcība rada personai tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu.⁷

Lai attiecīgo iestādes rīcību varētu uzskatīt par faktisko rīcību, jākonstatē visas iepriekš norādītās pamatpazīmes. Ja iztrūkst kaut viena pazīme, tad rīcība nav atzīstama par faktisko rīcību.⁸

Šīs apakšnodaļas turpinājumā autore īsi raksturo faktiskās rīcības pamatpazīmes, norādot uz specifiskām un dažiem piemēriem.

Iestādes faktiskā rīcība ir administratīvā procesa instruments, kas tiek izmantots publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu⁹ un administratīvi procesuālās normas regulē attiecības starp iestādēm un atsevišķām privātpersonām.¹⁰ Līdz ar to arī faktiskajai rīcībai kā administratīvā procesa instrumentam ir jāatbilst pazīmei „uz āru vērsta”, tas ir, ārpus iestādes. Ja rīcība neskar privātpersonu, nav „uz āru” vērsta, tad tā uzskatāma par iestādes iekšēju darbību.¹¹

Piemēram, durvju aizslēgšana skolā pati par sevi ir vienkārša un tehniska darbība, tā nav vērsta uz kādu faktisko seku radīšanu. Taču, ja, aizslēdzot klases durvis, klasē tiek ieslēgti skolēni (vai skolotāji vai arī jebkuras citas personas), tad durvju aizslēgšana rada faktiskus šķēršļus šīm privātpersonām izklūst no klases¹² un tādējādi atzīstama par faktisko rīcību.

Vērtējot pazīmi „uz āru vērsts” ir jāņem vērā arī izņēmumi, kad iestādes rīcība skar īpaši pakļautās personas, piemēram, neapgādājot civildienesta ierēdņi ar formas tērpu un

⁷ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 886.-887. lpp.

⁸ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 11. maija lēmuma lietā Nr. SKA-406/2010 9. punkts.

⁹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 885. lpp.

¹⁰ Авторский коллектив в руководстве Козырина А. Н. Административное право зарубежных стран. Учебное пособие. – М.: Издательство «СПАРК», 1996, 3. стр.

¹¹ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 105. lpp.

¹² Ibid.

citiem dienesta pienākumu izpildei nepieciešamiem piederumiem¹³, ir atzīstama par faktisko rīcību.

Atbilstoši legāļdefinīcijai¹⁴, iestādei kā tiesību subjektam ir jābūt apveltītai ar valsts varas pilnvarām veikt valsts pārvaldes funkcijas. Ar šo iestādes jēdziens ir izprotams funkcionāli, vērtējot, vai konkrētā funkcija, ko veic iestāde, ir valsts pārvaldes jomā, nošķirot to no tiesas spriešanas un likumdošanas funkcijām.¹⁵

Ievērojot minēto, iestādes funkcionālā izpratnē ir nošķirama no institucionālās izpratnes Valsts pārvaldes iekārtas likuma¹⁶ tvērumā. Valsts pārvaldes iekārtas likumā „iestāde” ir definēta ar mērķi definēt organizatorisku vienību, savukārt Administratīvā procesa likuma izpratnē ar iestādes jēdzienu jāidentificē konkrēts gribas izteicējs, kas būs uzskatāms par administratīvā akta izdevēju¹⁷, tostarp arī faktiskās rīcības veicēju.

Valsts pārvaldes joma aptver ne tikai iestādes, kuru pamatpienākumos ietilpst izpildvaras funkcijas, bet arī citas iestādes, ciktāl tās nepilda tiesu varas vai likumdošanas funkciju.¹⁸

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka Iesniegumu likuma¹⁹ regulējums attiecas ne tikai uz valsts pārvaldes iestādi, bet arī uz visiem Latvijas valsts orgāniem un visām valsts varu īstenojošām institūcijām. Arī Valsts prezidenta rīcība, neatbildot uz personas iesniegumu par tā kompetencē esošu jautājumu, ir faktiskā rīcība, kas pārbaudāma administratīvajā tiesā, jo, atbildot uz iesniegumu, arī Valsts Prezidents veic valsts pārvaldes funkciju, tāpēc ir uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē.²⁰

Vienlaikus jāievēro, ka par iestādi var būt atzīstama arī privātpersona, ja tai ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu ir deleģētas kādas valsts pārvaldes funkcijas.²¹ Veicot tai deleģētu valsts pārvaldes funkciju un veicot to valsts vārdā, privātpersona

---

¹³ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-527/2005 8. punkts.

¹⁴ Administratīvā procesa likuma 1. panta pirmā daļa noteic, ka iestāde ir tiesību subjekts, tā struktūrvienība vai amatpersona, kurai ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā.

¹⁵ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 96. lpp.

¹⁶ Valsts pārvaldes iekārtas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 21. jūnijs, Nr. 94 (2669).

¹⁷ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 14. lpp.

¹⁸ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 4. decembra lēmuma lietā Nr. 897/2009 8. punkts.

¹⁹ Iesniegumu likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 11. oktobris, 164 (3740).

²⁰ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 14. decembra lēmuma lietā Nr. SKA-916/2009 6. un 7. punkts.

²¹ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 97. lpp.

funkcionāli ir „iestāde”, jo atbilstoši Administratīvā procesa likuma 23. panta pirmajai daļai pilnvarotais tiesību subjekts rīkojas publisko tiesību juridiskās personas vārdā.

Faktiskā rīcība kā administratīvā procesa instruments tiek īstenota publisko tiesību jomā un tai ir jābūt veiktai valsts pārvaldes jomā, nošķirot šo jomu no citām publisko tiesību nozarēm, kā likumdošana, tiesas spriešana un kriminālprocess. Ja darbība netiek veikta publisko tiesību jomā, tad tai ir privāttiesisks raksturs un par aizskārumu ir jāvērsas vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Līdz ar to, pirmkārt, jānošķir rīcība privāto un publisko tiesību jomā. Publiskā administrācija atšķiras no privātās ar subjektu, mērķi un līdzekļiem.²²

Otrkārt, faktisko rīcību jāveic valsts pārvaldes jomā. Administratīvajam procesam ir pakļautas publiskas personas darbība izpildvaras – tātad valsts pārvaldes - ietvaros.²³ Izpildvara ir jānošķir no citām publisko tiesību nozarēm, kurām ir atšķirīgas funkcijas. Tādējādi persona nevar iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā par prokuratūras rīcību kriminālprocesā, jo prokuratūra šajā gadījumā rīkojas kā tiesu sistēmai piederīga iestāde.²⁴ Administratīvās tiesas kompetencē neietilpst arī likumdošanas varas īstenošanas kontrole, jo tādējādi personas iebildumi pret valsts rīcību likumdošanas jomā ir vērstas nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un privātpersonu, bet gan uz tiesību normām, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs.²⁵

Pazīme „attiecībā uz konkrētu personu” ir pamatkritērijs, lai nošķirtu valsts pārvaldes darbības normatīvo formu no individuālās formas. Proti, normatīvās formas ir ārējie un iekšējie normatīvie akti un ir attiecināmi vispārīgi uz nekonkrētu personu loku.

Līdz ar to faktiskās rīcības adresātam ir jāatbilst šādiem kritērijiem:

- 1) Individuāli noteikta vai no konkrētiem apstākļiem identificējama privātpersona vai privātpersonas;
- 2) Šai personai uz konkrētu faktisko rīcību ir tiesības vai ir radies vai var rasties personas tiesību un tiesisko interešu aizskāruma. Tiesību esība un aizskāruma konstatējums ir divi patstāvīgi un nošķirami kritēriji, tie nav kumulatīvi, bet gan alternatīvi.

Šādai konstrukcijai piemīt tikai teorētiska nozīme, taču tas liecina, ka attiecīgā pazīme „attiecībā uz konkrētu personu” ir jātulko sistēmiski ar administratīvo aktu regulējošām pamatpazīmēm, jo var būt gadījumi, kad faktiskās rīcības adresāts nav tikai viena konkrēta

²² Dišlers K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 27. lpp.

²³ Faktiskā rīcība – jēdziens un pazīmes. Tiesu prakses vispārīgums. Pieejams:

<http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/administrativas-tiesibas> [aplūkots 02.05.2018.]

²⁴ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. augusta lēmuma Nr. SKA-0459-06 11. punkts.

²⁵ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 17. augusta lēmuma lietā Nr. SKA-419-06 5.2. un 9. punkts.

persona, piemēram, policijas darbiniekiem, braucot uz izsaukumu un tā laikā izraisot ceļu satiksmes negadījumu ar vairākām privātpersonām, faktiskās sekas rodas vairākiem adresātiem.

Lai nošķirtu faktisko rīcību no administratīvā akta pēc to sekām, jāizvērtē, vai radītās sekas saistoši ietekmē personas tiesiskās attiecības, t.i., rada tiesiskas sekas vai ietekmē faktisko situāciju un rada reālas faktiskas sekas. Tiesisko seku trūkums ir faktiskās rīcības galvenā atšķirība no administratīvā akta un publisko tiesību līguma.²⁶

Tiesu praksē atzīts, ka par faktisko rīcību atzīstama tikai tāda rīcība, kas pati par sevi rada galīga rakstura sekas. Iestādes starpdarbības un starplēmumi nevar tikt atzīti par faktisko rīcību.²⁷

Savukārt iestādes rīcība administratīvā procesa ietvaros, kas ierosināts par administratīvā akta izdošanu, nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību, taču vērtējama kopsakarā ar attiecīgajā procesā izdoto administratīvo aktu.²⁸ Arī administratīvā akta izdošanas procesa ietvaros veiktā darbība, kaut arī tā ir radījusi faktiskas sekas, nav uzskatāma par faktisko rīcību. Tādējādi iestādes starpdarbības parasti nav atsevišķi pārsūdzamas, bet ir pārbaudāmas kopā ar galīgo lēmumu.²⁹ Ja rīcība notiek administratīvā procesa ietvaros, tad tai pašai par sevi nevar būt pabeigtības raksturs, jo visa pati darbība ir vērsta uz administratīvā akta izdošanu, tātad uz tiesisko seku nodibināšanu, bet ne arī faktisku.

Tiesību literatūrā nošķir arī konstatējošo administratīvo aktu no faktiskās rīcības pēc kritērija, vai attiecīgām sekām ir saistošs raksturs. Ja konstatējums ir saistošs gan citām personām, gan valsts iestādēm, tad tas ir administratīvais akts. Taču, ja no tiesību normām nav secināms, ka konstatējums ir kādam saistošs, bet tiesību norma ir tieši piešķirusi privātpersonai tiesības no iestādes attiecīgo konstatējumu pieprasīt, tad konstatējuma izsniegšana būs atzīstama par iestādes faktisko rīcību.³⁰

Būtiska faktiskās rīcības sastāvdaļa ir personas subjektīvās tiesības uz iestādes rīcību, kā arī faktiskās rīcības rezultātā radies vai potenciāli radītais aizskārums. Subjektīvo tiesību jēdziena izpratne tiks iztirzāta darba turpmākajā gaitā. Attiecībā uz aizskārumu ir atzīts, ka tam ir jābūt jau esošam vai arī pamatoti iespējamam nākotnē, kā arī ir jābūt tiešam – jākonstatē tieša, nevis pastarpināta cēloņsakarība starp iestādes rīcību un personai nodarīto

²⁶ Paine J. F. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 262. lpp.

²⁷ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 26. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-837/2008 10. punkts.

²⁸ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 21. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-295/2007 14. punkts.

²⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-234/2008 11. un 13. punkts.

³⁰ Višķere I., Briede J. Administratīvā procesa kārtībā izskatāmie pieteikuma priekšmeti. Grām: Administratīvais process tiesā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 174. lpp.

tiesību aizskārumu. Vienlaikus tiesību vai tiesisko interešu aizskārums esības konstatēšanā nepietiek ar pieņēmumu, ka aizskārums būtu varējis rasties – tam ir jābūt tiešā cēloņsakarībā.³¹

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89. panta otrajai daļai par iestādes faktisko rīcību ir atzīstama arī iestādes sniegta izziņa. Šāds tiesību institūts ir raksturīgs tikai faktiskajai rīcībai.

Izziņa ir instruments (dokuments), kurā tiek sniegta ziņa (apliecinājums) par kādu konkrētu situāciju (faktiem), ja šādu ziņu sniegšana ir attiecīgās iestādes kompetencē un personai ir tiesības šādas ziņas no iestādes prasīt (ziņas par nodokļu samaksu, ģimenes sastāvu, personas sodāmību) – tātad izziņa sniedz ziņas par pastāvošo faktisko stāvokli.³²

Tāpat izziņai ir jābūt pareizai, skaidrai, nepārprotamai, viegli uztveramai un pilnīgai, kā arī nepareizas informācijas sniegšanas gadījumā iestādes sniegtā izziņa ir prettiesiska faktiskā rīcība.³³ Izziņā sniegtās ziņas ietekmē personas spēju saņemt kādu labvēlīgu administratīvo aktu vai piedalīties citā procesā, piemēram, ja personai ir izsniegta izziņa par trūcīgas personas statusu, šāda izziņa var būt par pamatu valsts nodevas samazināšanai tiesā.³⁴

Svarīgi izziņu atšķirt no uzziņas, kas nav identiski jēdzieni. Uzziņā tiek sniegta ziņa par savām tiesībām atbilstoši Administratīvā procesa likuma 98. panta pirmajai daļai, tātad par tiesisko stāvokli, taču izziņā sniedz informāciju par faktisko stāvokli.³⁵

Uzziņa tās adresātam nerada ne tiesiskas, ne arī faktiskas sekas, un uzziņas izsniegšana ir vienkāršā pārvaldes darbība. Tiesā ir pārbaudāma tikai iestādes faktiskā rīcība, neizsniedzot uzziņu vai atsakot tās izsniegšanu. Uzziņas neizsniegšanas vai atteikuma izsniegt gadījumā tiesā būtu pārbaudāmi šādas iestādes faktiskās rīcības procesuālie un formālie priekšnoteikumi, kā arī atbilstība materiālo tiesību normām. Savukārt uzziņas saturs pārbaude nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei, un uzziņas saņēmējam ir tiesības brīvi izvēlēties, vai tas rīkosies atbilstoši uzziņā minētajam.³⁶

---

³¹ Augstākās tiesas Administratīvā departamenta 2010. gada 11. maija lēmuma lietā Nr. SKA-406/2010 9. punkts.

³² Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 895. lpp.

³³ Ibid. 896. lpp.

³⁴ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 27. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-958/2013 6. punkts.

³⁵ Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācijas periodā Baltijas valstīs un faktiskās rīcības norobežošanas no administratīvā akta. Grām: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.-21. gadsimta mijā., Rīga, 2006, 526. lpp.

³⁶ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 24. marta lēmuma lietā Nr. SKA-318/2009 7. un 8. punkts.

2. ADMINISTRATĪVO AKTU UN DELIKTU KLASIFIKĀCIJA

Klasifikācija ir kādas ģints priekšmetu sadalīšana savstarpēji saistītās klasēs pēc būtiskām pazīmēm, kas piemīt dotās ģints priekšmetiem un atšķir tos no citu ģinšu priekšmetiem.³⁷ Klasificējot faktisko rīcību, tā tiek sadalīta grupās, pamatojoties uz faktiskās rīcības pazīmēm vai kritērijiem.

Tā kā klasifikācijas rezultātā juridiskās parādības tiek sakārtotas atbilstoši sistematizācijas principam uz analogiju un atšķirību pamata, klasifikācija apvieno atšķirīgās parādības un atvieglo izziņu, analīzi, iztulkošanu un piemērošanu.³⁸

Faktiskās rīcības klasifikācija ir nepieciešama, lai tiesa varētu precīzāk izlemt par pieteikuma priekšmeta noteikšanu, lai pašas privātpersonas varētu izvēlēties piemērotāko tiesību aizsardzības līdzekli. Atsevišķos gadījumos, lai veiktu konkrētu faktiskās rīcības veidu, iestādei ir jāievēro zināmi priekšnoteikumi, piemēram, iepriekšēja paziņošana un adresāta informēšana par faktisko rīcību. Līdz ar to faktiskās rīcības klasifikācijai ir nozīme arī pareizai procesuālo normu ievērošanai, iestādei plānojot vai veicot faktisko rīcību, kā arī paredzēt tās iespējamās sekas.

Ir atzīstams, ka faktiskajai rīcībai ir kopīgas pazīmes ar administratīvo aktu un deliktu. Administratīvajam aktam ar faktisko rīcību atšķirīga pazīme ir tiesisko seku radīšana, bet pārējās iepriekš apskatītās pazīmes ir kopīgas. Savukārt deliktam ar faktisko rīcību kopīgā pazīme ir faktisko seku rašanās, taču faktiskā rīcība, atšķirībā no delikta, tiek veikta publisko tiesību jomā. Pamatojoties uz iepriekš minēto, klasificējot faktisko rīcību būtu lietderīgi arī izpētīt, pēc kādām pazīmēm un kādos veidos iedala administratīvos aktus un deliktus. Tas ļautu noskaidrot tādos veidos, kas varētu būt attiecināmi arī uz faktisko rīcību kā arī ļautu nošķirt tādos veidos, kas ir raksturīgi tikai administratīvajam aktam un deliktam.

2.1. Administratīvo aktu klasifikācija

Tā kā administratīvais akts, tāpat kā faktiskā rīcība, ir viens no administratīvā procesa instrumentiem un uz to ir attiecināmi tie paši Administratīvā procesa likuma nosacījumi, principi un pamatpazīmes, tad ir nepieciešams aplūkot tiesību doktrīnā izsecināto administratīvo aktu klasifikāciju.

---

³⁷ Jakubaņecs V. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdīca. Rīga: „P&K” tipogrāfija, 1999, 89. lpp.

³⁸ Ibid. 89. – 90. lpp.

Administratīvos aktus iedala labvēlīgos un nelabvēlīgos administratīvos aktos pēc to atbilstības adresāta interesēm, ievērojot privātpersonas subjektīvo viedokli. Labvēlīgs administratīvais akts ir tāds, kas uzlabo adresāta iepriekšējo tiesisko situāciju. Savukārt nelabvēlīgs administratīvais akts var būt tiesības samazinošs, pienākumu vai aizliegumu uzliekošs, kā arī saistošs konstatējums, kas neatbilst adresāta interesēm.³⁹

Atsevišķi nošķirams daļēji labvēlīgs vai daļēji nelabvēlīgs administratīvais akts, kas var saturēt vairākas daļas un kā vienu no tām saturēt ierobežojošu nosacījumu, kā arī administratīvais akts ar dubultu iedarbību, kas adresātam ir labvēlīgs, bet kādai trešai personai nelabvēlīgs. Piemēram, daļēji labvēlīgs administratīvais akts ir iestādes piedādītais rēķins par konstatējoša administratīvā akta izdošanu – valsts augu aizsardzības dienesta fitosanitārā sertifikāta izsniegšanu. Minētajā gadījumā tiesa secinājusi, ka iestādei no tiesību normām ir piešķirtas tiesības prasīt samaksu par šāda sertifikāta izsniegšanu, un šāds rēķins ir atzīstams par izdotā labvēlīgā administratīvā akta nosacījumu.⁴⁰

Atbilstoši Administratīvā procesa likumam administratīvie akti iedalāmi tiesiskos un prettiesiskos aktos atkarībā no tā, vai tie objektīvi atbilst tiesību normām vai neatbilst. Tiesiskumu nosaka, vērtējot sākotnējo administratīvo aktu.⁴¹ Piemēram, Administratīvā procesa likuma 86. panta pirmā daļa noteic, ka adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu iestāde var atcelt jebkurā brīdī.

Administratīvos aktus iedala pozitīvajos un negatīvajos atkarībā no tā, vai tie maina adresāta tiesību un pienākumu loku, tātad pēc tiesisko seku veida – kādas tiesības piešķirošs vai pienākumu uzliekošs administratīvais akts u.tml. Tiesu praksē atzīts, ka negatīvs administratīvais akts ir atteikums izdot labvēlīgu administratīvo aktu, kas neko nemaina personas tiesiskajā stāvoklī, tādējādi atceļot, atteikumu, personas tiesiskajā stāvoklī nekas nemainās.⁴²

Vēl administratīvos aktus iedala pēc rīcības brīvības robežām, tas ir, vai konkrētā gadījumā iestādei ir pienākums izdot obligātu administratīvo aktu, vai tā var veikt lietderības apsvērumus izdošanas vai satura ziņā. Kā arī pastāv brīvie administratīvie akti – šādos aktos rīcības brīvība iestādei ir plaša. Brīvais administratīvais akts tiek izdots gadījumā, kad tiesību norma piešķir iestādei izvēli, vai izdot administratīvo aktu un ar kādu saturu to piepildīt. Izdošanas izvēles administratīvais akts tiek izdots, ja tiesību norma piešķir iestādei tiesības

³⁹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 824. lpp.

⁴⁰ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 27. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-253/2007 10.-13. punkts

⁴¹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 823. lpp.

⁴² Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 255/2007 10.2. punkts.

izvēlēties, vai izdot administratīvo aktu, vai neizdot, taču nosaka konkrētu saturu. Savukārt satura izvēles administratīvo aktu iestāde var piepildīt ar saturu pēc savas izvēles vai izvēlēties no tiesību normā piedāvātajām alternatīvām jeb tiesisko seku kataloga.⁴³

Administratīvie akti iedalāmi pēc to ietekmes uz tiesiskajām attiecībām – tiesiskās attiecības nodobinošie, grozošie, konstatējošie, izbeidzošie, faktisko situāciju konstatējošie, kā arī atteikums, ja personai ir subjektīvās tiesības iestādei kaut ko prasīt.

Citi kritēriji, pēc kuriem var iedalīt administratīvos aktus, ir pēc to apstrīdēšanas iespējām (apstrīdami un neapstrīdami) spēkā esības (spēkā esoši, spēkā nestājušies un spēku zaudējuši), pēc formas (rakstveida, mutvārdos, zīmju valodā, kā arī konkludenti, piemēram, bezdarbība), kā arī pēc izpildāmības (izpildāmi un neizpildāmi administratīvie akti). Piemēram, Vācijā administratīvie akti pēc formas iedalāmi ne tikai rakstveida un mutvārdos, bet Vācijas Administratīvā procesa likuma 37. § otrā daļa pieļauj arī administratīvā akta elektronisko formu.⁴⁴

Cita starpā, piemēram, Krievijas tiesību doktrīnā tiek piedāvāts administratīvos (pārvaldes) aktus klasificēt pēc atbildības veida par to neievērošanu – disciplināratbildība attiecībā uz iestādēm īpaši pakļautajām personām vai arī administratīvā atbildība attiecībā uz personām, kas nav saistītas ar iestādi.⁴⁵ Savukārt valsts pārvaldes normatīvās formas kopumā vēl tiek piedāvāts iedalīt pēc tādām pazīmēm: pēc iedarbības teritorijas, pēc iniciatīvas, pēc adresātu apjoma, satura u.tml.⁴⁶

Autore uzskata, ka uz faktiskās rīcības klasifikāciju ir attiecināma klasifikācija pēc tās atbilstības adresāta subjektīvajām interesēm, praksē varētu atrast piemērus arī labvelīgai faktiskajai rīcībai. Tāpat arī faktiskās rīcības iedalīšanai tiesiskā un prettiesiskā rīcībā varētu būt nozīme prasījuma priekšmeta noteikšanā un sprieduma (tostarp arī iestādes lēmuma) rezolūtīvās daļas satura piepildīšanā. Tā kā Administratīvā procesa likuma 90. pants satur tiešu norādi uz šā likuma 65. un 66. pantiem par iestādes apsvērumiem, tāpēc autoresprāt faktiskā rīcība varētu būt iedalāma arī pēc rīcības brīvības izmantošanas veidiem, tāpat kā administratīvie akti.

No pieminētajiem citiem administratīvo aktu iedalīšanas veidiem vēl viens veids, kuru varētu izmantot arī attiecībā uz faktisko rīcību, ir tās izteiksmes forma. Juridiskajā literatūrā

---

⁴³ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 625. – 627. lpp

⁴⁴ Административно-процессуальное право Германии = Verwaltungsrechtsschutz in Deutschland: Закон об административном производстве; Закон об административно-судебном процессе; Законодательство об исполнении административных решений: пер. с нем./ [В.Бергманн, введ., сост.]. – М.: Волтерс Клувер, 2007., 37 с.

⁴⁵ Алехин А. П., Кармолицкий А. А., Козлов Ю. М. Административное право Российской Федерации. Москва: „Зеркало”, 1997, 247 стр.

⁴⁶ Ibid. 238. - 239. стр.

norādīts, ka reti sastopami gadījumi, kad faktiskā rīcība ir noformēta rakstveidā⁴⁷, taču šāda norāde tomēr neizslēdz iespēju, ka tādi ir sastopami. Papildus minētajam kā faktiskās rīcības forma ir atzīstama arī bezdarbība.⁴⁸ Iepriekš minētie klasifikācijas veidi tiks apskatīti darba turpinājumā.

Autore atzīst, ka faktiskā rīcība arī var būt apstrīdama un neapstrīdama tieši tāpat kā administratīvais akts. Administratīvā procesa likuma 91. pants satur tiešu norādi uz vienota apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas regulējuma attiecinātību uz faktisko rīcību, tāpēc atsevišķi šis veids darbā netiks raksturots.

Vērtējams ir jautājums, vai administratīvo aktu iedalījums pēc tiesisko seku veida, ir pārņemams attiecībā uz faktiskās rīcības rezultātā radītajām sekām. Teorētiski varētu iedalīt arī faktisko seku veidus, taču praksē tam nav īpašas nozīmes, kā, piemēram, delikta gadījumā. Skatot lietas par faktisko rīcību un tās rezultātā radītajām sekām, tās tiek vērtētas pie aizskāruma intensitātes un atlīdzinājuma apmēra noteikšanas, bet ne attiecībā uz pašu faktisko rīcību.

Savukārt attiecībā uz citiem iedalījuma kritērijiem autore nonāca pie secinājuma, ka pārējie administratīvo aktu klasifikācijas veidi nav pārņemami, klasificējot faktisko rīcību. Iedalījums pēc tiesisko seku veida acīmredzami nav attiecināms uz faktisko rīcību, ievērojot būtiskāko atšķirību starp šiem instrumentiem – administratīvais akts rada tiesiskas sekas, bet faktiskā rīcība – faktiskas sekas. Tāpat nebūtu attiecināms arī iedalījums pēc seku esamības vispār, ievērojot aktu iedalījumu pozitīvajos un negatīvajos, jo faktiskajai rīcībai atbilstošas pamatpazīmes, kā tika norādīts iepriekš, ir faktisko seku esamība un galīgā noregulējuma jeb pabeigtības raksturs. Tāpēc, iztrūkstot galīgo seku esamības pazīmei rīcība nav atzīstama par faktisko rīcību – faktiskās rīcības gadījumā vienmēr ir jārodas kādām faktiskām sekām, kuru iepriekš nav bijis, savukārt atteikums veikt personas pieprasīto faktisko rīcību ir atzīstams par administratīvo aktu.

Faktisko rīcību nevarētu iedalīt pēc tās ietekmes uz tiesiskajām attiecībām, jo faktiskās rīcības rezultātā rodas faktiskas sekas un netiek ietekmētas tiesiskās attiecības. Arī tāds apzīmējums kā „faktiskās attiecības” šajā gadījumā nav pielietojams, ņemot vērā to pašu faktisko seku esamības pazīmi. Atbilstoši šai pazīmei secināms, ka faktiskās rīcības plānošanā vai veikšanā nerodas nekādas tiesiskās attiecības starp iestādi un privātpersonu. Vienīgi tādas faktiskās rīcības gadījumā, kas rada privātpersonai tiesību vai ar likumu aizsargāto tiesisko

---

⁴⁷ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 899. lpp.

⁴⁸ Briede J. Bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām: Latvijas Universitātes 73. zinātniskā konference, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 289. lpp.

interesešu aizskārumu, privātpersonai rodas subjektīvās tiesības prasīt no iestādes faktisko seku novēršanu vai kaitējuma (zaudējumu) atlīdzību.

2.2. Deliktu klasifikācija

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka, ja vienkāršās pārvaldes darbības rezultātā tiek radītas faktiskas sekas, veicot tās publisko tiesību jomā, tad šādas darbības būs faktiskā rīcība, bet privāto tiesību jomā veiktā darbība ir delikts.⁴⁹ Tādējādi būtu nozīmīgi arī izpētīt, pēc kādām pazīmēm un kādos veidos ir iedalāmi delikti, un vai šādus varētu attiecināt arī uz faktiskās rīcības klasifikāciju.

Lai arī delikts ir aizskārums privāto tiesību jomā, bet faktiskā rīcība tiek veikta publisko tiesību jomā, abiem jēdzieniem ir kopīgas pazīmes - delikta rezultātā notiek ar likumu aizsargātu nemantisku un mantisku labumu mazināšana vai iznīcināšana⁵⁰ jeb aizskārums, kas ir raksturīgi arī faktiskās rīcības sekām.

Delikts tiek raksturots kā ar likumu aizsargāto tiesību un tiesisko labumu ārpuslīgumisks aizskārums, kura sekas ir mantisks un/vai nemantisks kaitējums, piemēram, mantas bojāšana/iznīcināšana, peļņas atrāvums, personas veselības, dzīvības, brīvības, goda un cieņas un citu personības tiesību aizskārums.⁵¹ Delikta īpatnība no civiltiesiskā līgumpārkāpuma izpaužas tādējādi, ka personas, pret kurām delikts ir veikts, nav sadarbībā ar tiesību aizskārēju un nevar šādu aizskārumu paredzēt un iepriekš sevi pasargāt no iespējamā pārkāpuma.⁵²

Tiesību teorijā deliktus klasificē pēc vairākām citām pazīmēm – pēc apdraudējuma objekta, pēc aizskāruma rezultātā radītajām sekām, pēc kaitējuma izpausmes veida⁵³ kā arī pēc nodoma.

No Civillikuma⁵⁴ 1635. panta *expressis verbis* var izsecināt, ka delikts var būt gan neatļauta darbība, gan arī bezdarbība. Tātad deliktus var iedalīt pēc to izpausmes veida aktīvā darbībā un bezdarbībā.

Pēc delikta rezultātā radītajām sekām atbilstoši Civillikumam tiek izvirzītas divas lielas apakšnodaļas – personiskie aizskārumi, kas ietver sevī miesas bojājumus un nodarījumus pret

⁴⁹ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 120. lpp.

⁵⁰ Torgāns K., Kārklīņš J., Bitāns A. Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 263. lpp.

⁵¹ Ibid. 260. lpp.

⁵² Ibid. 261. lpp.

⁵³ Ibid. 267. lpp.

⁵⁴ Civillikums: Latvijas Republikas likums. Valdības Vēstnesis: 1937, 20. februāris, Nr. 41.

personisko brīvību, godu, cieņu un dzimumneaizskaramību, bet otra apakšnodaļa ir mantas prettiesiska bojāšana.

Savukārt tiesību teorijā pēc neatļautas darbības⁵⁵ rezultātā radītajām sekām, precizējot Civillikumā izveidoto iedalījumu, tiek izdalīts nemantiskais kaitējums un mantiskais kaitējums. Nemantiskā kaitējuma izpausmes deliktos var tikt iedalītas divās lielās grupās: pirmajā grupā ir nemantiskās sekas, kas iestājas, fiziski kaitējot ķermenim, to skaitā veselības bojājumu rezultātā, piemēram, fiziskas un garīgas sāpes, ciešanas un mokas, emocionālais šoks un citas morālas ciešanas u.tml. Otrajā grupā apkopotas nemantiskās sekas, kas iestājas personisko tiesību aizskārums rezultātā, piemēram, prettiesiska iejaukšanās personas brīvībā, personas reputācijas aizskārums, personiskuma tiesību aizskārums (personas vārds, attēls, autortiesības) u.c.⁵⁶ Mantiskais kaitējums izpaužas kā zaudējumi – cietušā pašreizējās mantas samazinājums un sagaidāmās peļņas atrāvums.⁵⁷

Apkopojot iepriekš minēto, delikti pēc to rezultātā radītajām sekām ir iedalāmi kā kaitēšana personas nemantiskajām interesēm un kaitēšana personas mantiskajām interesēm.

Pēc nodoma delikti iedalāmi trijās grupās: delikts ar ļaunu nolūku vai aiz neuzmanības, vai *strict liability* jeb stingrā atbildība, tas ir, atbildība neatkarīgi no vainas (nodoma).⁵⁸

Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka deliktu tiesībās papildus tiek ņemtas vērā arī vainas formas, piemēram, Civillikuma 1640. pants noteic, ka vainas pakāpes ir dažādas, raugoties pēc tam, vai darbība izdarīta ļaunā nolūkā, vai tikai aiz neuzmanības. Arī K. Torgāns piemin, ka vainojamība ir nepieciešams elements neatļautas darbības jēdzienā.⁵⁹ Delikts ar ļaunu nolūku ir darbība ar tīšu, apzinātu mērķi un vēlēšanos aizskart cita tiesības⁶⁰, savukārt neuzmanība (*negligence*) deliktu tiesībās tiek raksturota kā nevērība vai nolaidība, kuras rezultātā kaitējums tiek radīts bez izdarītāja gribas vai nodoma.⁶¹

Deliktu tiesībās atsevišķi aplūko arī tādus deliktu institūtus, kā kārtības traucēšana (*nuisance*), tīša personas tiesību un/vai īpašuma pārkāpšana (*trespassing*), neslavas celšana (*defamation*), kā arī iepriekš pieminētā neuzmanība (*negligence*).⁶²

Pēc tiesiski aizsargājamajiem labumiem, tāpat kā pēc delikta rezultātā radītajām sekām, delikti ir iedalāmi divās grupās – personiskie aizskārums (pret personas veselību, dzīvību un citām personiskām tiesībām vērsti) un pret mantu vērstie aizskārums.⁶³

⁵⁵ Ar neatļautu darbību civiltiesībās apzīmē tiesību aizskārums jeb pārkāpums. Minētais ietver sevī gan līguma vai cita darījuma pienākuma nepildīšanu vai nepienācīgu pildīšanu, gan ārpuslīgumisku personas aizskārums jeb deliktu. Skat. Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 151. lpp.

⁵⁶ Bitāns A. Tiesību attīstība nemantiskā kaitējuma jomā. Jurista Vārds, 03.12.2013, Nr. 49 (800).

⁵⁷ Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 486. lpp.

⁵⁸ USLegal: Types of Tort. Pieejams: <https://torts.uslegal.com/types-of-torts/> [aplūkots 27.04.2018.]

⁵⁹ Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 156. lpp.

⁶⁰ Ibid. 174.–175. lpp.

⁶¹ Skat. piem. Giliker P., Beckwith S. Tort. London: Sweet & Maxwell, 2000, p. 19.-20.

⁶² Ibid. p. 19.-20., 225.-226., 257., 285.

J. Kārklīņš aizsargātos tiesiskos labumus jeb apdraudējuma objektus piedāvā iedalīt četrās grupās: fiziskā integritāte (dzīvības un veselības neaizskaramība), personas psihiskā integritāte (psihiskā un garīgā stāvokļa neaizskaramība), personas integritāte (goda un cieņas, privātuma, autortiesību, vārda, attēla neaizskaramība) un personas mantisko interešu integritāte (mantiski novērtējamu labumu neaizskaramība).⁶⁴ Savukārt, piemēram, Vācijas tiesību doktrīnā izdala tādas aizsargātās intereses kā dzīvība, fiziskā neaizskaramība un veselība, pārvietošanās brīvība, īpašums (īpašniecība, valdījums, ekonomiskās intereses) un citas intereses (kā ģenerālklausula, ļaujot tiesnešiem noteikt šī jēdziena saturu un tvērumu, kā, piemēram, ģimenes attiecības, komercdarbības intereses vai personiskuma tiesības, piemēram, seksuālā orientācija).⁶⁵

Izvērtējot iepriekš sniegto informāciju, secināms, ka visvairāk delikti tiek iedalīti pēc konkrētā aizskāruma seku veida, proti, kādām personas interesēm tiek vērsts delikts un tā rezultātā nodarīts kaitējums. Savukārt šī darba mērķis ir klasificēt pašu faktisko rīcību, atsevišķi neanalizējot rīcības rezultātā radušos aizskāruma seku veidus un vainojamību. Turklāt, atšķirībā no deliktatbildības, administratīvajās tiesībās aizskāruma gadījumā valsts atbildībai ir jāiestājas jebkurā situācijā, kad publisko tiesību subjekts nerīkojas veidā, kādā saprātīgi var no tā sagaidīt spēkā esošo tiesību normu kontekstā.⁶⁶

Ņemot vērā iepriekš minēto, autore secina, ka deliktu iedalījumam pēc aizskāruma rezultātā radītajām sekām un delikta apdraudējuma objekta nav praktiskas nozīmes attiecībā uz faktiskās rīcības klasifikāciju. Tāpēc faktiskā rīcība pēc šiem kritērijiem nav klasificējama un netiks apskatīta turpmāk.

Autore secina, ka uz faktisko rīcību varētu attiecināt deliktu iedalījumu pēc darbības izpaušmes veida, proti, darbībā vai bezdarbībā. Diskutabls ir jautājums attiecībā uz deliktu klasifikāciju pēc nodoma attiecinātību uz faktiskās rīcības klasifikāciju. Varētu atzīt, ka iedalījums pēc nodoma varētu būt attiecināms uz faktiskās rīcības klasifikāciju, taču, ņemot vērā tik ciešo vainas klātbūtni deliktu tiesībās, autore uzskata, ka deliktu tiesību regulējuma principi par nodomu nevarētu būt pārņemami faktiskās rīcības klasifikācijā.

---

⁶³ Torgāns K., Kārklīņš J., Bitāns A. Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 266. lpp.

⁶⁴ Ibid. 268. lpp.

⁶⁵ Markens B., Unberath H. The German law of torts: a comparative treatise. 4th ed. Oxford: Hart Publishing, 2002, p. 44. – 79.

⁶⁶ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: tiesu namu aģentūra, 2013, 955. lpp.

3. FAKTISKĀS RĪCĪBAS VEIDI

3.1. Faktiskās rīcības iedalījuma nozīme un īpatnības

Pazīmju, pēc kurām varētu iedalīt faktisko rīcību, varētu atrast daudz. Piemēram tos varētu iedalīt pēc sasniedzamā rezultāta, pēc plašuma (cik plašs adresātu loks), pēc ierosinātāja (uz iesnieguma pamata vai pēc iestādes iniciatīvas), pēc izdevējiestādes (tiešās pārvaldes iestāde, atvasināta publiska persona vai privātpersona) u.c., ņemot par piemēru ārzemju literatūru.⁶⁷ Taču ne mazāk būtiski ir piedāvāt tādus klasificējošos kritērijus, kuriem būtu ne tikai teorētiska, bet arī praktiskāka nozīme.

Juridiskajā literatūrā jau ir piedāvāti daži veidi, kā varētu iedalīt faktisko rīcību.⁶⁸ Šajā nodaļā autore sniegs priekšlikumus par dažādiem klasifikācijas veidiem jeb konkrētām pazīmēm, pēc kurām varētu iedalīt faktisko rīcību. Ievērojot arī to, ka klasificējošajiem kritērijiem jābūt ar praktisku nozīmi, autore sniegs savus priekšlikumus par katra veida nozīmi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, uzsverams, ka, veicot faktiskās rīcības klasifikāciju, primāri ir jākonstatē, vai attiecīgā veicamā vai veikta rīcība ir atzīstama par faktisko rīcību, proti, atbilst visām faktiskās rīcības pamatpazīmēm. Tikai apstiprinošas atbildes gadījumā rīcība ir skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Lai arī autores darbs ir vērsts uz faktiskās rīcības klasifikācijas veidiem, tomēr jāņem vērā, ka ne katram faktiskās rīcības veidam ir atrodams atbilstošs pretstats, var rasties situācijas, kad viena faktiskās rīcības veida pretstats ir pavisam cita valsts pārvaldes forma.

Tā viena un tā pati iestādes darbība attiecībā uz dažādām privātpersonām var būt atzīstama par dažādām valsts pārvaldes formām. Piemēram, pilsētas pulksteņa zvanīšana pilsētas centrā ik stundu pati par sevi ir atzīstama par iestādes vienkāršo pārvaldes darbību, savukārt, ja tā rada troksni pilsētā dzīvojošām personām, veidojot aizskārumu, tad tā būtu atzīstama par faktisko rīcību (proti, nelabvēlīgu). Turklāt attiecībā uz katru atsevišķu personu aizskārumus tiek izvērtēti individuāli, katrā gadījumā izvērtējot, vai pieminētā zvanu zvanīšana rada personai tiesību aizskārumu vai tomēr nerada un vai būtu atzīta kā iestādes vienkāršā pārvaldes darbība.

---

⁶⁷ Алехин А. П., Кармолицкий А. А., Козлов Ю. М. Административное право Российской Федерации. Москва: „Зеркало”, 1997, 238-239 стр.

⁶⁸ Skat. Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācijas periodā Baltijas valstīs un faktiskās rīcības norobežošana no administratīvā akta. Grām: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.-21. gadsimta mijā., Rīga, 2006, 526. lpp.

3.2. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās nolūka

Iedalot faktisko rīcību pēc nolūka, jākonstatē, vai iestādei faktiskās rīcības veikšanas brīdī bija attiecīgs mērķis vai griba šādu rīcību veikt, vai arī faktiskās sekas iestājušās bez iestādes gribas un mērķa.

Ievērojot minēto, attiecībā no sasniedzamā mērķa faktiskā rīcība ir iedalāma iestādes apzinātā un neapzinātā jeb nejaušā faktiskajā rīcībā.

Tādējādi autore secina, ka, lai izprastu, vai faktiskā rīcība ir apzināta vai neapzināta, primāri ir jānoskaidro iestādes mērķis un griba, veicot attiecīgo rīcību. Piemēram, ugunsdzēsēji ugunsgrēka vietā ierodas, lai dzēstu uguni izsauktajā teritorijā. Līdz ar to šāda rīcība ir apzināta vai konkrēti paredzama – ugunsdzēsēji ieradās uz negadījuma vietu ar mērķi novērst ugunsgrēku. Taču, ja, ugunsdzēsējiem dzēšot uguni, rezultātā kādai citai privātpersonai rastos kaitējums, piemēram, ūdens šļūtenei tiekot nejauši uzņemtai kādai personai⁶⁹, tad tā atzīstama par neapzinātu faktisko rīcību, jo ugunsdzēsēji neieradās negadījuma vietā ar mērķi nodarīt kaitējumu privātpersonām – faktiskās sekas iestājās neatkarīgi no gribas un nodoma.

Juridiskajā literatūrā nostiprināta būtiska atziņa attiecībā uz faktiskās rīcības aizskārumu atkarībā no šī iedalījuma. Proti, lai faktisko rīcību atzītu par iestādes apzinātu rīcību, ir jākonstatē pazīmi, ka veiktā vai veicamā rīcība rada vai var radīt personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Savukārt neapzinātas faktiskās rīcības gadījumā jānoskaidro, vai faktiskā rīcība rada vai var radīt personas tiesību vai tiesisko interešu būtisku aizskārumu.⁷⁰

Šādi kritēriji tika izvirzīti, lai iestādē un tiesā netiktu saņemtas sūdzības par nenozīmīgām iestādes darbībām, vadoties vienīgi no aizskartās personas subjektīvā viedokļa, sniedzot šādu piemēru: muitas darbinieka dienesta suņa nenovaldīšana, ja suns ir tikai aprējis personu, vai ja ieslodzīto ieslodzījuma vietā sakož dažas blusas.⁷¹ Autore šāda kritērija izvirzīšanu uzskata par pareizu un nepieciešamu. Iestāžu un tiesas efektivitāte samazinātos un palielinātos noslodze, ja būtu pieļaujams sūdzēties par tādām iestādes darbībām, kas privātpersonām rada tikai neērtības, bet ne būtisku cilvēktiesību aizskārumu.

Lai arī lietotais formulējums „iestādes griba” liekas neskaidrs, jo, kā zināms, ievērojot labas pārvaldības principu, izriet, ka iestādei nevar būt savu interešu un līdz ar to arī savas gribas, ko paust. Autore uzskata, ka konkrētajā gadījumā šis formulējums ir jāinterpretē pēc

⁶⁹ Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācijas periodā Baltijas valstīs un faktiskās rīcības norobežošana no administratīvā akta. Grām: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.-21. gadsimta mijā. Rīga, 2006, 526. lpp.

⁷⁰ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 897. lpp.

⁷¹Ibid. 897. lpp.

iespējas šauri, ar to saprotot iestādes pilnvaras veikt konkrētu darbību. Cita starpā norādāms, ka pie faktiskās rīcības plānošanas un veikšanas tāpat kā pie administratīvā akta izdošanas iestāde vērtē arī lietderības apsvērumus savas rīcības brīvības robežās (Administratīvā procesa likuma 90. panta pirmā daļa). Tādējādi varētu tomēr arī atzīt, ka arī iestāde savu pilnvaru un rīcības brīvības robežās var izteikt savu gribu publiskās personas vārdā.

Analizējot šo faktiskās rīcības iedalījumu sīkāk, atzīstams, ka iestāde apzinātu rīcību var veikt, iepriekš to plānojot, vai arī neplānojot. Līdz ar to apzināta faktiskā rīcība iedalāma sīkāk kā plānota un neplānota faktiskā rīcība. Savukārt neapzinātai faktiskajai rīcībai nav izdalāmi atsevišķi apakšveidi, jo nejaušu rīcību nav iespējams veikt – tā vienmēr būs neplānota, jo veikta neatkarīgi no iestādes gribas un nodoma.

Apzināta un plānota faktiskā rīcība ir paredzama, plānota un veikta atbilstoši iestādes iepriekšējam nodomam, piemēram, pašvaldības ceļa posma slēgšana atbilstoši iecerei veikt šajā ceļa posmā ir plānota faktiskā rīcība.

Savukārt apzināta, taču neplānota faktiskā rīcība ir iespējama gadījumos, kad attiecīgo rīcību veikt nebija plānots, taču no iestādes gribas neatkarīgu apstākļu dēļ tai tomēr nācies to veikt apzināti. Šādos gadījumos nevarētu teikt, ka tā būtu iestādes neapzināta un neplānota faktiskā rīcība, piemēram, neizvedot ieslodzīto pastaigā, jo ir aizsalušas durvis. Šāda neizvešana pastaigā nevarētu būt iestādes neapzināta rīcība, taču nevarētu būt arī plānota, bet iestādei ir nācies šādu bezdarbību pieļaut no tās neatkarīgu apstākļu dēļ – durvju aizsalšanas rezultātā. Cits piemērs ir policijas darbinieku speciālo līdzekļu pielietošana likumā „Par policiju”⁷² 13. pantā minētajos gadījumos, ņemot vērā konkrētās situācijas apstākļus.⁷³ Šāda rīcība nevar būt plānota, taču vienlaikus ir arī apzināta faktiskā rīcība un tiek veikta īsā laika posmā atbilstoši pastāvošajai situācijai.

Juridiskajā literatūrā papildus ir arī minēts, ka par plānotu un paredzamu faktisko rīcību neuzskata tādu iestādes rīcību, kuras veikšana ir iepriekš zināma, jo faktiskās rīcības veikšanu pieprasījusi privātpersona, kurai uz šādu rīcību ir tiesības, piemēram, vispārpieejamas informācijas pieprasījums. Proti, par plānoto faktisko rīcību ir jāpaziņo, ja personai nav zināms par tās veikšanu. Ja persona pati ir lūgusi iestādi veikt konkrētu faktisko rīcību, tad viņa jau ir informēta, līdz ar to nav nepieciešams iepriekš informēt personu par pieprasītās faktiskās rīcības veikšanu.⁷⁴

Šāds faktiskās rīcības iedalījums ir praktiski nozīmīgs vairāku apsvērumu dēļ.

---

⁷² Par policiju: Latvijas Republikas likums. Ziņotājs: 1991, 15. augusts, Nr. 31/32.

⁷³ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 21. augusta spriedums lietā Nr. SKA-71/2017.

⁷⁴ Ibid. 900. lpp.

Pirmkārt, attiecībā uz plānotas faktiskās rīcības veikšanu normatīvajos aktos ir nostiprināti arī noteikti iestādes pienākumi pirms tās veikšanas. Administratīvā procesa likuma 90. panta otrā daļa noteic, ja iestāde savu faktisko rīcību paredzēja vai tā bija jāparedz pirms faktiskās rīcības veikšanas, iestāde paziņo attiecīgajai personai par faktiskās rīcības nepieciešamību, vietu un laiku. Šāds paziņojums var būt individuāls vai publisks.

Ņemot vērā izklāstīto, rezumējams – plānotas faktiskās rīcības gadījumā iestāde individuāli vai publiski argumentētā veidā paziņo faktiskās rīcības adresātiem par tās vietu un laiku. Šādam paziņojumam ir nozīme gan tādējādi, ka plānotas faktiskās rīcības gadījumā adresāts jau iepriekš var plānot un veikt sagatavošanās darbības attiecībā uz plānojamām faktiskajām sekām, kā arī veikt darbības to novēršanai, gan arī tādā nozīmē, ka vēl neuzsāktu faktisko rīcību ir vieglāk novērst kļūdas gadījumā – vienkārši neuzsākt, to atceļot. Piemēram, ja pašvaldība ir iecerējusi ceļa posma rekonstrukcijas laikā šo posmu slēgt, tad tai ir jāinformē privātpersonas, kuru īpašumi atrodas konkrētajā ceļa posmā. Saņemot paziņojumu, šīs privātpersonas var iepriekš plānot, kādā veidā piekļūt īpašumam, vai vienoties ar pašvaldību par piekļūšanas risinājumu. Lietā Nr. A42512408 privātpersona iebilda par to, ka sakarā ar šosejas remontdarbiem tās posmā bez iepriekšēja brīdinājuma tika novietota ceļa zīme „Iebraukt aizliegts”. Ceļa zīmes dēļ bija liegta piekļuve privātpersonas motelim un tika radīti zaudējumi.⁷⁵

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 91. panta pirmajai daļai persona, kura uzskata, ka iestādes plānotā vai jau iesāktā faktiskā rīcība aizskar šīs personas tiesības vai tiesiskās intereses, var vērsties iestādē ar iesniegumu par iestādes nodoma mainīšanu uz šo faktisko rīcību. Līdz ar to izriet, ka plānotu faktisko rīcību var atsaukt pirms tās veikšanas. Iestādes paziņojumam par faktiskās rīcības veikšanu un tās pamatojums ir līdzeklis, kuru persona var izmantot, vērstoties iestādē.

Ievērojot plānotās faktiskās rīcības paziņošanas kārtību, iestāde var izvairīties no liekas resursu izmantošanas, savlaicīgi novēršot trūkumus, ja uz tādiem norādīts, kā arī neveicot plānoto rīcību vispār, ja augstāka iestāde to atzītu par prettiesisku vai nelietderīgu. Ņemot vērā iepriekš minēto, autore atzīst, ka paziņošanas priekšnoteikums ir nepieciešams un pamatoti ietverts normatīvajā regulējumā. Arī saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 91. panta otro daļu iestāde iesniegumu izskata un izvērtē pirms faktiskās rīcības veikšanas vai, ja tas iespējams, pirms tās pabeigšanas.

Paziņošana par plānoto faktisko rīcību ļauj tās adresātam izvēlēties iespējamās rīcības veidus, kā iebilst pret plānoto rīcību un lūgt mainīt iestādes nodomu, adresāts var izvēlēties neuzsākt nekādas darbības vai iepriekš sagatavoties gaidāmajām sekām (piemēram, gadījumā,

---

⁷⁵ Administratīvās apgabaltiesas 2010. gada 17. decembra spriedums lietā Nr. A42512408.

ja privātpersonai tiek paziņots, ka kāds ceļa posms pie viņas mājas tiks slēgts uz remontdarbu laiku).

Piemēram, lietā Nr. A421022109 Administratīvā rajona tiesa atzinusi, ka Rīgas domes Satiksmes departaments veicis prettiesisku faktisko rīcību, veicot dzelzceļa infrastruktūras demontāžu bez iepriekšējas pieteicējas piekrišanas, jo pārbūvējamās dzelzceļa pārbrauktuves lietotāja bija pieteicēja.⁷⁶ Administratīvā apgabaltiesa šajā lietā iestādes apelācijas sūdzību atzinusi par nepamatotu un apmierināja pieteicējas pieteikumu.⁷⁷

Savukārt, ja faktiskā rīcība ir neapzināta, tad attiecīgi nav iespējams iepriekš informēt personas par veicamo faktisko rīcību. Neapzināta faktiskā rīcība tiek veikta bez iestādes gribas un nodoma, bet no tās gribas neatkarīgu apstākļu dēļ, tādēļ persona-adresāts par to uzzinās tikai tad, kad attiecīgā rīcība jau tiks uzsākta vai veikta. Tiesību doktrīnā šāds veids ir nosaukts kā apzinātas rīcības nejaušās sekas, piemēram, policijas automašīna, braucot uz izsaukumu, izraisa avāriju.⁷⁸ Tam var piekrist, izejot no pretējā – ja policijas automašīna uz izsaukumu nebrauktu, t.i., neveiktu apzināto faktisko rīcību, tad nejaušās sekas neiestātos. Līdz ar to secināms, ka neapzināta faktiskā rīcība var tikt veikta, vienlaicīgi veicot atsevišķu apzinātu faktisko rīcību, kas ir vērsta uz citu seku radīšanu.

Vēl viena nozīme šādam iedalījumam ir tāda, ka, nosakot faktiskās rīcības veidu, var precīzāk noteikt pieteikuma priekšmetu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 91. pantam persona var lūgt iestādi mainīt nodomu attiecībā uz plānotās vai uzsāktās faktiskās rīcības veikšanu.

Ievēribas vērts iepriekšējas paziņošanas piemērs tiesu praksē ir Ieslodzījuma vietu pārvaldes rīcība lietā Nr. A420523013, kurā pārvalde iepriekš informēja ieslodzīto par to, ka viņa kamerā tiks veikta videonovērošana. Iepriekšēja informēšana apelācijas instancē tika ņemta vērā, vērtējot, vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes rīcība bija rupja un būtiski aizskāra ieslodzītā tiesības.⁷⁹ Lai arī pirmās instances un apelācijas instances tiesas atzina veikto videonovērošanu par prettiesisku, iepriekšēja informēšana autoresprāt varētu kalpot ne tikai kā viens no priekšnoteikumiem, lai veiktu plānoto faktisko rīcību, bet arī var būt būtisks pie zaudējumu atlīdzināšanas veida un apmēra noteikšanas. Ja persona iepriekš tika informēta par to, ka tiks veikta videonovērošana, tad persona attiecīgi varēja jau paredzēt un plānot savu iespējamo rīcību, lai mazinātu rīcības sekas un iespējamo kaitējumu. Nosakot atlīdzinājuma

⁷⁶ Administratīvās rajona tiesas 2011. gada 9. novembra sprieduma lietā Nr. A421022109 15. un 17. punkts.

⁷⁷ Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 10. aprīļa spriedums lietā Nr. A421022109.

⁷⁸ Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācijas periodā Baltijas valstīs un faktiskās rīcības norobežošana no administratīvā akta. Grām: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20.-21. gadsimta mijā., Rīga, 2006, 526. lpp.

⁷⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-125/2017 3.2. punkts, Administratīvās apgabaltiesas 2017. gada 20. jūnija sprieduma lietā Nr. A420523013 11.2. punkts.

apmēru, konkrētajā situācijā vērtējama personas rīcība un tās spējas novērst negatīvās sekas.⁸⁰ Vērtējams, vai personai objektīvi bija iespējams veikt pasākumus, kas samazinātu ar iestādes lēmumu radītās negatīvās sekas, un vai viņa tos bija veikusi vai centusies veikt.⁸¹

Vēršoties tiesā par faktisko rīcību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184. panta pirmās daļas 2. punktam, no attiecīgās normas *expressis verbis* neizriet iespējamie pieteikuma priekšmeti, taču tādi ir minēti Administratīvā procesa likuma 255. pantā. Atbilstoši šim pantam tiesa var taisīt spriedumu, uzliktot iestādei izpildīt konkrētas darbības, kā arī var aizliegt iestādei veikt noteiktu faktisko rīcību.

Neapzinātas faktiskās rīcības gadījumā personai nav iespējas vērsties ne iestādē, ne tiesā ar prasījumu par faktiskās rīcības neveikšanu. Atsevišķos gadījumos, ja nejaušā rīcība notiek ilgstoši, persona var vērsties ar prasījumu par tās pārtraukšanu. Bet visticamāk personai atbilstošs prasījums nejaušas un īslaicīgas faktiskās rīcības gadījumā būtu prasījums par faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu atlīdzināšanu, ja tādi bija radušies.

3.3. Faktiskās rīcības iedalījums pēc veicamās rīcības izpausmes formas

Lai arī saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89. panta pirmajā daļā ietvertu definīciju faktiskā rīcība ir raksturojama primāri kā rīcība. No normatīvajiem aktiem iestādei var tikt uzlikts pienākums konkrētu rīcību veikt, bet tā netiek veikta. Tāpēc minētā panta otrā daļa precīzi noteic, ka iestādes faktiskā rīcība ir arī bezdarbība. Arī ievērojot iepriekš darbā raksturotās faktiskās rīcības pazīmes, tiesību doktrīnā ir nostiprināts, ka faktiskā rīcība ir darbība vai bezdarbība.

Tādējādi atbilstoši faktiskās rīcības izteiksmes formai faktisko rīcību iedala aktīvā rīcībā un bezdarbībā.

Klasiskākais piemērs ir informācijas sniegšana un nesniegšana saskaņā ar Informācijas atklātības likumu⁸². Izniedzot privātpersonai informāciju, kuru tā ir pieprasījusi, iestāde veic aktīvu faktisko rīcību. Savukārt, ja iestāde personai pieprasīto informāciju nesniedz, tā ir bezdarbība kā faktiskās rīcības formas jeb izteiksmes veids. Svarīgi ievērot, ka attiecībā uz informācijas sniegšanu un nesniegšanu ir izņēmums – atsakot izsniegt personai informāciju, iestāde izlemj, ka personai nav tiesību pieprasīto informāciju iegūt. Šādā gadījumā tiek izdots

⁸⁰ Skat. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-512/2007 8. un 9. punktu. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 474.-475. lpp.

⁸¹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 951. lpp.

⁸² Informācijas atklātības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998, 6. novembris, Nr. 334/335 (1395/1396)

administratīvais akts, jo ar iestādes atteikumu samazinās personas tiesību loks – tiek konstatēts, ka personai tiesības nepiemīt. Tādējādi, lai atzītu, ka neizsniedzot informāciju, iestāde ir veikusi bezdarbību, jākonstatē, ka tā vispār nav ne sniegusi informāciju, ne tieši atteikusi.

Lai atzītu iestādes bezdarbību, ir jākonstatē, ka iestādei no normatīvajiem aktiem izrietēja pienākums darbību veikt, un iestāde šo darbību nav veikusi.

Ja iestādes faktiskā rīcība bija aktīvas darbības, tad persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses aizskar šī rīcība, var vērsties augstākā iestādē vai tiesā ar prasījumu par faktiskās rīcības pārtraukšanu vai atzīšanu par prettiesisku (ja tā ir pabeigta).

Savukārt, ja persona vērsas par iestādes bezdarbību, tad viņas tiesiskās intereses netiks panāktas ar iepriekš minētajiem prasījumiem. Ja persona vēlas, lai iestāde pieprasīto faktisko rīcību veic, tai ir jāvēršas ar prasījumu par aktīvas faktiskās rīcības veikšanu.

Piemēram, ja privātpersonas mērķis, vērsties iestādē, bijis informācijas izsniegšana (kas atteikta izsniegšanai), tiesa izvērtē, vai ir pamats uzlikt pienākumu veikt attiecīgo rīcību un taša spriedumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 255. panta pirmās daļai. Tiesai savukārt nav jāizvērtē atteikuma tiesiskums, bet jāskaidro, vai pastāv pamats attiecīgās informācijas izsniegšanai.⁸³ Šajā gadījumā veidojas interesanta situācija no tāda aspekta, ka atteikums izsniegt pieprasīto informāciju ir administratīvs akts, savukārt, apstrīdot un pārsūdzot šādu atteikumu, personas mērķis ir informācijas izsniegšanai tai. Tādējādi, neskatoties uz to, ka personai tika izdots administratīvs akts, tās mērķim un interesēm atbilstošs ir prasījums par faktiskās rīcības veikšanu – informācijas izsniegšanu, kas nemaz netika sniegta.

Piemēram, lietā Nr. SKA-635/2010 Augstākā tiesa ir atzinusi, ka ārstniecības iestādes bezdarbība, nenodrošinot personai iekļūšanu ārstniecības iestādē no valsts budžeta līdzekļiem apmaksāta veselības aprūpes pakalpojuma saņemšanai – ģimenes ārsta apmeklējumam, ir faktiskā rīcība. Proti, tiesa secinājusi, ka konkrētajā gadījumā ārstniecības iestāde veselības aprūpes pieejamības aspektā ir uzskatāma par iestādi, kas darbojas publisko tiesību jomā.⁸⁴

Savukārt citā lietā Augstākā tiesa ir secinājusi, ka pašvaldības darbība, nenodrošinot pašvaldības iedzīvotājiem saņemt siltumapgādes pakalpojumus, ir atzīstama par faktisko rīcību šādu iemeslu dēļ.

---

⁸³ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 30. jūnija sprieduma lietā Nr. A420363013 5. punkts.

⁸⁴ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 8. jūlija lēmums lietā Nr. SKA-635/2010 8. punkts.

Pirmkārt, tiesa secināja, ka pašvaldībai kā atvasinātai publiskai publiskai personai no likuma „Par pašvaldībām”⁸⁵ 15. panta pirmās daļas 1. punkta kā pašvaldības pastāvīgā funkcija ir nostiprināta organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus, ieskaitot siltumapgādi – tātad pienākums nodrošināt siltumapgādi.

Otrkārt, ņemot vērā, ka pašvaldībai no normatīvajiem aktiem šāds pienākums izriet, tad siltumapgādes nenodrošināšana ir atzīstama par rīcību saistītu ar publisko tiesību jomu. Tādējādi, tā kā pašvaldība savu funkciju nav veikusi, tad šāda bezdarbība tika atzīta par pašvaldības faktisko rīcību.⁸⁶ Līdz ar to šajā lietā ir konstatējami abi priekšnoteikumi, kas ir raksturīgi bezdarbībai kā faktiskajai rīcībai.

Savukārt jāņem vērā, ka ne katra iestādes bezdarbība, neizpildot tiesību normās noteikto pienākumu, ir atzīstama par faktisko rīcību. Šādu secinājumu izvirzījusi Augstākā tiesa attiecībā uz administratīvā akta paziņošanu, norādot, ka administratīvā akta paziņošana ir procesuāla darbība, kādā administratīvais akts tiek paziņots personai un kādā tas stājas spēkā, tāpēc nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību.⁸⁷

Atzīts, ka administratīvā akta vai administratīvās tiesas sprieduma nepildīšana Latvijā nav uzskatāma par faktisko rīcību, pat ja tiek uzlikts par pienākumu veikt kādas faktiskas darbības.⁸⁸ Taču Latvijā un citās valstīs šāda bezdarbība, nepildot spriedumu, lai arī nav faktiskā rīcība administratīvā procesā, var tikt atzīta par pamatu valsts atbildībai. Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā „Guseva pret Bulgāriju” atzina, ka ir pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 10. pantā nostiprinātās tiesības uz izteiksmes brīvību, jo pieteicējai netika sniegta pieprasītā informācija, neskatoties uz to, ka trijos Augstākās Administratīvās tiesas spriedumos bija uzlikts pienākums informāciju sniegt.⁸⁹

3.4. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās pabeigtības

Nosakot pieteikuma priekšmetu, vēršoties iestādē vai tiesā, ir svarīgi nošķirt, vai uz pieteikuma iesniegšanas brīdi faktiskā rīcība turpinās, vai jau ir pabeigta. Tādējādi pēc rīcības pabeigtības faktisko rīcību varētu iedalīt uzsāktajā un pabeigtajā faktiskajā rīcībā. Pirmajā

⁸⁵ Par pašvaldībām: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1994, 24. maijs, Nr. 61 (192).

⁸⁶ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 16. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-16/2009 11. un 12. punkti.

⁸⁷ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 26. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-837/2008 10. punkts.

⁸⁸ Briede J. Iestādes bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 290. lpp.

⁸⁹ ECT 2015. gada 17. februāra sprieduma lietā „Guseva pret Bulgāriju”, iesn. Nr. 6987/07, 30. un 61. punkts. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-152416> [aplūkots 04.05.2018.]

gadījumā faktiskā rīcība jau ir uzsākta, taču vēl nav pabeigta – tai ir ilgstošs raksturs. Savukārt pabeigtā faktiskā rīcība nozīmē, ka faktiskās rīcības veikšanas process jau ir noslēdzies neatkarīgi no tā, cik ilgtoši tā tika veikta.

Izdalot šo veidu, būtiskākais elements ir faktiskās rīcības turpināšanās (kontinuitāte) uz pieteikuma iesniegšanas laiku. Par jau pabeigtu faktisko rīcību nav pieļaujams prasījums par faktiskās rīcības pārtraukšanu, jo nav ko pārtraukt vai aizliegt veikt, līdz ar to tiesai būtu jālemj par pabeigtās faktiskās rīcības radīto seku novēršanu.

Papildus minētajam iztirzātais iedalījums ir nozīmīgs, izvērtējot pagaidu aizsardzības līdzekļu izvēli. Proti, ja faktiskā rīcība vēl nav noslēgusies, tad, vērstoties ar prasījumu par aizliegšanu veikt iestādei konkrēto rīcību, ir pieļaujams arī lūgums par attiecīgās rīcības apturēšanu, ievērojot Administratīvā procesa likuma 185. pantu. Kā minēts juridiskajā literatūrā, plānota vai uzsākta iestādes faktiskā rīcība ir vienīgais gadījums, uz kuru varētu attiecināt apturēšanas institūtu. Uzsāktas, bet vēl nepabeigtas faktiskās rīcības gadījumā privātpersona var lūgt apturēt jau iesākto darbību veikšanu.⁹⁰

Tādējādi uzsāktas faktiskās rīcības gadījumā var arī vērsties ar prasījumu par tās pārtraukšanu (aizliegšanu veikt) saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 255. panta otro daļu. Savukārt pabeigtas faktiskās rīcības gadījumā atbilstošs ir prasījums par rīcības atzīšanu par prettiesisku atbilstoši Administratīvā procesa likuma 255. panta trešajai daļai.

Pabeigtas rīcības piemērs tiesu praksē atrodams kā kalendāra izņemšana no sūtījuma.⁹¹ Šāda faktiskā rīcība jau ir uzskatāma par pabeigtu ar darbības brīdi. Tādējādi par šādu rīcību jāvēršas ar prasījumu par jau pabeigtās faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku. Savukārt nepabeigta faktiskā rīcība ir, piemēram, regulāra ieslodzītā vēstuļu atvēršana. Lietā Nr. A42558706 vienlaikus bija iekļauts arī pieteicēja prasījums par vēstuļu atvēršanu pārtraukšanu.⁹²

3.5. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās ilguma

Teorijā un praksē nepastāv vienots laika periods, kādam ir jāilgst faktiskajai rīcībai. Tā var tikt veikta un pabeigta uzreiz vienā īsā mirklī, taču faktiskā rīcība var turpināties ilgstošu laika periodu vai tās sekas var būt ar ilgstošu raksturu, kaut gan pati faktiskā rīcība jau ir

---

⁹⁰ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 906. lpp.

⁹¹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 9. marta spriedums lietā Nr. SKA-291/2018.

⁹² Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 6. augusta sprieduma lietā Nr. A42558706 1. punkta 3) apakšpunkts.

pabeigta. Tādējādi attiecībā no tā, cik ilgstoši notiek faktiskā rīcība, tā ir iedalāma vienreizējā un turpinātā faktiskajā rīcībā.

Vienreizējai faktiskajai rīcībai ir tūlītējs raksturs, faktiskās sekas rodas uzreiz vai salīdzinoši īsā laika periodā pēc pašas rīcības veikšanas. Piemēram, vienreizēja faktiskā rīcība ir avārijas izraisīšana, policijas darbiniekiem braucot uz izsaukumu. Līdzīgs piemērs tiesu praksē nesēn bija šāds: ugunsdzēsēju transportlīdzeklis, braucot uz izsaukumu, pārvietojās pa zaļo zonu, tajā skaitā pa betona plāksnēm izlikto gājējiem paredzēto celiņu, un pēc pieteicēja viedokļa radīja bojājumus.⁹³ Šajā lietā administratīvā rajona tiesa bija atzinusi Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta pārvietošanos pa mājas zaļo zonu par prettiesisku, administratīvā apgabaltiesa uzskatīja šādu pārvietošanos par tiesisku, jo dienesta amatpersonas, saņemot informāciju par izsaukumu, nevarēja iepriekš paredzēt, ka glābšanas darbus notikuma vietā nebūs nepieciešams veikt. Cits piemērs vienreizējai faktiskajai rīcībai ir personas ievainošana tās aizturēšanas laikā.⁹⁴

Turpinātas faktiskās rīcības veids bieži ir sastopams kā iestādes ilgstoša pienākuma nepildīšana bezdarbības formā, kā arī lietās par ieslodzīto tiesībām. Tā kā ieslodzītie ir atzīstami par iestādēm īpaši pakļautajām personām, tad atbilstoši administratīvā akta un faktiskās rīcības pamatpazīmēm lēmumi vai rīcība, kas būtiski ierobežo ieslodzīto cilvēktiesības vai maina to statusu, ir administratīvie akti vai faktiskā rīcība, tāpēc pārbaudāmi tiesā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa kontekstā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁹⁵ 3.pantu ir vērtējusi iespēju veikt aktivitātes ārpus telpām saistībā ar citiem cietuma apstākļiem un norādījusi, ka šo aktivitāšu nepietiekamais ilgums vai arī pastaigu laukuma nepiemērotais izmērs un stāvoklis, kas traucē to pilnvērtīgi izmantot, var būt nozīmīgs situācijas pasliktinātājs.⁹⁶

Piemēram, pastaigu laukuma neatbilstība tā mērķim ir ilgstoša faktiskā rīcība, jo nepienācīgs pastaigu laukums ieslodzītajam rada aizskārumu ikreiz, kad viņš tiek izvests pastaigā. Šajā sakarā Augstākā tiesa norādījusi, ka jāņem vērā visi apstākļi attiecībā uz to, vai pastaigu laukuma neatbilstība ir būtiski ierobežojusi ieslodzītā cilvēktiesības.⁹⁷

⁹³ Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 12. aprīļa spriedums, lietas arhīva Nr. AA43-0394-18/17

⁹⁴ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 21. augusta spriedums lietā Nr. 71/2017.

⁹⁵ Eiropas tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf [aplūkots 29.04.2018.]

⁹⁶ ECT 2012. gada 10. aprīļa sprieduma lietā „Babar Ahmad un citi pret Apvienoto Karalisti”, iesn.

Nr. 24027/07, 11949/08, 66911/09, 67354/09 213.-214. punkts. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110267> [aplūkots 03.05.2018.]

⁹⁷ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-122/2017.

Cits piemērs aktuālajā tiesu praksē ir telefonsarunu laika ierobežošana ieslodzītajam līdz piecām minūtēm.⁹⁸ Arī nepietiekama uztura sniegšana ieslodzījuma vietā var tikt atzīta par iestādes turpināto faktisko rīcību, ja tā būtiski aizskar vai ierobežo ieslodzītā cilvēktiesības.⁹⁹ Minētajos piemēros autoresprāt ir konstatējama turpināta (ilgstoša) faktiskā rīcība, jo šādu rīcību nav iespējams novērst citādi, kā tikai ar prasījumu par faktiskās rīcības pārtraukšanu (aizliegšanu veikt), ja vien uz pieteikuma iesniegšanas laiku tā nav tikusi pabeigta jeb pārtraukta.

Citā lietā Augstākā tiesa bija atzinusi, ka ieslodzītā ievietošana kamerās, kurās tika veikta videonovērošana, ir ilgstošs ieslodzītā tiesību aizskārums pat, ja pārkāpums tika veikts atsevišķos periodos.¹⁰⁰ Tādējādi ieslodzītā videonovērošana ir ilgstoša jeb turpināta faktiskā rīcība. Vēl par ilgstošu faktisko rīcību atzīstama ieslodzījuma vietu pārvaldes rīcība, neierādot atsevišķu gultas vietu ieslodzītajam, kameru pārapsildītība, nepietiekama kameru ventilācija un apgaismojums, nepietiekama sanitārā mezgla norobežošana, kā arī ieslodzīto pakļaušana pasīvai smēķēšanai.¹⁰¹

Turpinātas un nepabeigtas faktiskās rīcības gadījumā persona var lūgt pārtraukt esošo rīcību, bet pabeigtas rīcības gadījumā nav iespējama tās pārtraukšana, bet jālūdz atzīt faktisko rīcību par prettiesisku un jāvērtē faktisko seku ilgums, kā arī personai radītais kaitējums.

Faktiskās rīcības iedalījumam vienreizējā un turpinātā ir nozīme, lemjot par iespējamā pieteikuma priekšmetu, kā arī vērtējot kaitējuma apmēru un aizskāruma būtiskumu, nosakot atlīdzinājumu. Piemēram, lietā par ieslodzītā videonovērošanu 41 dienas laikā kā piemērotākais atlīdzinājuma līdzeklis tika noteikta Ieslodzījuma vietu pārvaldes rakstiska atvairošanās.¹⁰² Šāda videonovērošana ir atzīstama par turpinātu faktisko rīcību.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka pārkāpuma ilgums ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, lai konstatētu pārkāpuma smagumu un izlemtu atbilstošo nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.¹⁰³ Vienreizējas faktiskās rīcības gadījumā ir iespējams vērsties ar prasījumu par veiktās rīcības atzīšanu par prettiesisku, kā arī kaitējuma atlīdzību un radīto seku novēršanu. Ilgstošas faktiskās rīcības gadījumā ir piemērojami tādi

---

⁹⁸ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 7. jūlija spriedums lietā Nr. SKA-141/2017.

⁹⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. decembra spriedums lietā Nr. SKA-169/2017.

¹⁰⁰ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1276/2016 6. punkts; Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 1021/2016 8. punkts.

¹⁰¹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-713/2016 9. punkts; Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 3. novembra sprieduma lietā Nr. A420389213 13.-16. punkts; Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 4. oktobra spriedums lietā Nr. SKA-206/2013; Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 26. oktobra spriedums lietā Nr. A42696509.

¹⁰² Administratīvās apgabaltiesas 2017. gada 20. jūnija spriedums lietā Nr. A420523013.

¹⁰³ ECT 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā „Ananyev un citi pret Krieviju” 172. punkts. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93850> [aplūkots 12.05.2018.]

paši aizsardzības līdzekļi, tikai ilgstošas, bet nepabeigtas rīcības gadījumā var lūgt pārtraukt faktisko rīcību.

Lemjot par faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, būtiski ir izvērtēt arī jautājumu par faktiskās rīcības rezultātā radušos seku novēršanu kā atlīdzinājumu. Personai nav pienākums pašai lūgt faktiskās rīcības seku novēršanu, bet tiesai (vai iestādei) ir pašai jālemj par radīto seku novēršanu. Lai tiktu nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu, administratīvajā procesā ir jāveic visaptveroša tiesas kontrole pār izpildvaras lēmumiem (kā arī rīcību) un šīs kontroles rezultātā jānovērš tiesību normām neatbilstoša administratīvā akta vai faktiskās rīcības sekas attiecībā uz personu.¹⁰⁴

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ir bijušas lietas pret Latviju par faktisko rīcību. Piemēram, lietā Grigailovs pret Latviju iesniedzējs sūdzējās par nepienācīgu izmeklēšanu, nepietiekamu medicīnisko palīdzību un viņa invaliditātei nepiemērotiem apcietinājuma apstākļiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka ir noticis Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 3. panta pārkāpums.¹⁰⁵ Šajā gadījumā var viennozīmīgi secināt, ka iesniedzējs sūdzējās par turpinātu, bet pabeigtu faktisko rīcību, kas izpaudusies kā nepietiekama medicīniskā palīdzība un nepiemēroti apcietinājuma apstākļi, bet pieteicējs tika nosacīti atbrīvots no soda izciešanas agrāk. Tāpēc attiecīgā rīcība ir vērtējama kā pabeigta jeb pārtraukta faktiskā rīcība.

3.6. Faktiskās rīcības iedalījums pēc rīcības brīvības piemērošanas

Kā noteikts Administratīvajā procesa likuma 90. panta pirmajā daļā, plānojot vai veicot faktisko rīcību, ir jāievēro tādi paši apsvērumi, kā izdodot administratīvo aktu. Tādējādi arī veicot faktisko rīcību, iestādei ir saistoši no tiesību principiem izrietošie pienākumi, pēc iespējas tos attiecinot uz faktiskās rīcības būtību.¹⁰⁶

Kā izriet no tiesību doktrīnas, iestādei ir pienākums izdarīt lietderības apsvērumus, plānojot un veicot faktisko rīcību iestādes rīcības brīvības ietvaros, izvērtējot, vai attiecīgā rīcība ir nepieciešama un piemērota un vai vēlamo mērķi nevar sasniegt ar privātpersonas mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 12.2. punkts.

¹⁰⁵ ECT 2013. gada 25. jūnija spriedums lietā „Grigailovs pret Latviju”, iesn. Nr. 6087/03, 115.-119., 157.-162. punkts. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-121610> [aplūkots 03.05.2018.]

¹⁰⁶ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvajā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 898. lpp.

¹⁰⁷ Ibid. 898.-899. lpp.

Ņemot vērā, ka pēc rīcības brīvības pakāpes administratīvie akti ir iedalāmi obligātajos, brīvajos, satura izvēles un izdošanas izvēles administratīvajos aktos, tāds pats iedalījums var tikt attiecināts arī uz faktiskās rīcības veidiem, ievērojot Administratīvā procesa likuma 65. un 66. pantus. Lietderības apsvērumi ir izdarāmi tad, ja tiesību norms piešķir iestādei rīcības brīvību izlemt, vai veikt attiecīgu rīcību vai neveikt, vai veikt tāda vai citāda veida rīcību.¹⁰⁸ Līdz ar to ir jāatzīst, ka uz faktiskās rīcības veikšanu, tāpat kā uz administratīvā akta izdošanu kā vienu no administratīvā procesa instrumentiem, ir attiecināma rīcības brīvība, kā arī tās iedalījums. Tādējādi iespējams faktisko rīcību iedalīt pēc rīcības brīvības pakāpes.

Ņemot vērā iepriekš minēto, faktiskā rīcība pēc rīcības brīvības ir iedalāma obligātā, brīvā faktiskā rīcībā, kā arī pēc tā, vai tiesību normas piešķir iestādei izdošanas vai satura rīcības brīvību.

Praksē var atrast gadījumus, kad iestādei būtu obligāti jāveic kāda konkrēta faktiskā rīcība, taču no juridiskās literatūras varētu šādu veidu tomēr iespējams izdalīt. Kā piemērs obligātai un konkrētai faktiskajai rīcībai juridiskajā literatūrā ir minēts obligāts pienākums iestādei atbildēt uz iesniegumu pēc būtības. Vēl viens piemērs ir iestādes pienākums izsniegt izziņu, jo pirms izziņas izsniegšanas iestādei nav jāveic lietderības apsvērumi.¹⁰⁹ Tā kā izziņa ir tāds dokuments, kurā tiek sniegtas ziņas par kādu konkrētu situāciju, piemēram, izziņa par nodokļu samaksu, personas sodāmību u.tml.¹¹⁰, secināms, ka, izdodot izziņu, nav iespējama kāda rīcības brīvības izpausme, ņemot vērā izziņas satura konkrētību. Cits piemērs, kad iestādei ir pienākums veikt konkrētu rīcības veidu, ir vispārpieejamas informācijas izsniegšana pēc privātpersonas pieprasījuma.¹¹¹

Nozīmīgu sabiedrības interešu nopietnu apdraudējumu gadījumā iestādes rīcības brīvības apjoms var samazināties un kļūt par noteiktas rīcības pienākumu – nopietnu dzīvības un veselības apdraudējumu un nozīmīgu materiālo vērtību apdraudējuma gadījumos. Vācijas tiesībās pienākums obligāti rīkoties pastiprināta traucējuma vai apdraudējuma gadījumā ir noteikts policijas darbiniekiem.¹¹²

Ar faktisko rīcību brīvā formā visbiežāk var sastapties ar policijas darbinieku rīcību, pildot funkcijas un realizējot pilnvaras, kas noteiktas likumā „Par policiju”. Arī Augstākā

---

¹⁰⁸ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 899. lpp.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid. 895. lpp.

¹¹¹ Briede J. Iestādes bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām.:Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 291. lpp.

¹¹² Paine F. J. Vācijas vispārīgās Administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 64.– 65. lpp.

tiesa ir norādījusi, ka atkarībā no apdraudējuma veida un rakstura policijai ir piešķirta rīcības brīvība vai tās nav.¹¹³

Piemērs policijas darbinieku faktiskajai rīcībai, kas ir brīva, ir gadījums, kad policijas darbiniekiem, uzraugot sapulces norisi un lai nodrošinātu, lai tās dalībniekiem nerodas konflikts ar garāmgājējiem, vispirms ir jāizsver, vai sapulces iespējamo nekārtību un sabiedrībai bīstamu seku risks ir pietiekams, lai veiktu kādas darbības pret iespējamām nekārtībām, kā arī secīgi jāizvērtē un jāizvēlas lietderīgākais rīcības veids – ielas aizsprostošana ar policijas automašīnām, vai, piemēram, izveidojot policistu „ķēdi”.¹¹⁴

Plaša rīcības brīvība ir pašvaldībām, pildot savas autonomās funkcijas saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” – likumā ietverta ģenerālklausula, kas uzliek par pienākumu pašvaldībai gādāt par teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību, ielu, ceļu un laukumu būvniecību un uzturēšanu, ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošanu, zaļo zonu ierīkošanu un uzturēšanu, pretplūdu pasākumus, kapsētu izveidošanu un uzturēšanu. Taču atbilstošāko rīcības brīvības veidu nosaka, vērtējot konkrēto situāciju konkrētos apstākļos.

Rīcības brīvības formas iedalāmas izdošanas brīvībā un satura izvēles brīvībā. Izdošanas brīvība piešķir iestādei tiesības lemt par to, vai vispār attiecīgajā situācijā nepieciešama kāda rīcība, savukārt satura izvēles brīvība ļauj iestādei lemt par to, kuru no vairākām iespējamām rīcībām tai jāizvēlas, ja uz jautājumu par izdošanas brīvību tā ir atbildējusi pozitīvi.¹¹⁵

Uz administratīvo aktu attiecas tāds veids, kā izdošanas rīcības brīvība. Tas nozīmē, ka pie izdošanas brīvības izprot attiecīgā tiesību akta izdošanu vai neizdošanu. Ņemot vērā, ka faktiskā rīcība nav tiesību akts, bet gan rīcība – darbība vai bezdarbība, tad šī veida kontekstā precīzāks būtu apzīmējums „veikšanas” rīcības brīvība, taču vispārīgi pielietojot vienotu izpratni ar izdošanas rīcības brīvības jēdzienu. Lielākoties iestādei tiesību normās ir paredzēti satura izvēles rīcība.

Satura izvēles rīcības brīvības jēdziens ir atbilstošs attiecīgajam faktiskās rīcības veidam bez pārformulēšanas nepieciešamības. Piemēram, satura rīcības brīvība ir pašvaldībai, izvēloties, vai piemērot publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvos aktus, izvēloties atkritumu apsaimniekotāju, kurš veiks sadzīves atkritumu

¹¹³ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 3. marta sprieduma lietā Nr. SKA-10/2017 7. punkts.

¹¹⁴ Sal. Skat Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 899. lpp.

¹¹⁵ Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 59. lpp.

savākšanu, pārvadāšanu, pārkraušanu un uzglabāšanu attiecīgajā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonā.¹¹⁶

Piemērs izdošanas (veikšanas) un vienlaicīgi satura rīcības brīvībai faktiskās rīcības veikšanai ir iestādes rīcības brīvība izlemt, cik bieži nodrošināt iespēju notiesātajam mazgāties pirtī vai dušā¹¹⁷, pienākums iestādei nodrošināt ieslodzīto personu ar higiēnas un tīrīšanas līdzekļiem¹¹⁸, pašvaldības izvēle sniegt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus pašai vai deleģēt to sniegšanu privātpersonai.¹¹⁹ Cits piemērs ir policijas darbinieku rīcības brīvības izvērtēšana speciālo līdzekļu piemērošanā un intensitātē, ņemot vērā konkrētās situācijas raksturu un personas, pret kuru piemērojami speciālie līdzekļi, individuālās iezīmes.¹²⁰

Lielākā nozīme šādai nošķiršanai ir tāda, ka iestādes apsvērumus pirms faktiskās rīcības veikšanas parasti nenoformē rakstveidā, tāpēc gadījumā, ja par konkrēto faktisko rīcību rodas strīds, iestādei būs jāspēj pamatot, kāpēc konkrētā rīcība bija nepieciešama un lietderīga.¹²¹ Turklāt lielākoties normatīvajos aktos iestādes pienākums vai tiesība rīkoties ir noformēts ģenērālklausulas veidā, kurā skaidri nav norādīti konkrētie rīcības veidi, kā arī privātpersonu tiesības prasīt kādu konkrētu rīcības veidu. Iestādes rīcības pienākuma konkretizēšana parasti ir atstāta iestādes ziņā.¹²²

Iestādes tiesību veikt lietderības apsvērumus mērķis ir individuālu lēmumu pieņemšana, par kuriem iestāde pati uzņemas atbildību, šīs tiesības ļauj iestādei ņemt vērā konkrētā gadījuma apstākļus un atbilstoši likuma mērķiem rast atbilstošāko risinājumu.¹²³ Augstākā tiesa norāda, ka ar tiesību normu iestādei ir noteikts iestādes pienākums katrā konkrētā gadījumā izdarīt lietderības apsvērumus, tādējādi panākot saprātīgāko, lietderīgāko un pieņemamāko risinājumu gan no valsts budžeta interešu viedokļa, gan no cilvēktiesību

---

¹¹⁶ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 23. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-17/2015 12. un 13. punkts.

¹¹⁷ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. SKA-311/2016.

¹¹⁸ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 16. marta sprieduma lietā Nr. SKA-49/2018 5. punkts.

¹¹⁹ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 16. februāra spriedums lietā Nr. SKA-16/2009.

¹²⁰ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 21. augusta spriedums lietā Nr. SKA-71/2017.

¹²¹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 899. lpp.

¹²² Briede J. Iestādes bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 291. lpp.

¹²³ Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 59. – 60. lpp.

viedokļa.¹²⁴ Cita starpā svarīgi ir atzīmēt, ka iestādes tiesības veikt lietderības apsvērumus vienmēr rada iestādei arī pienākumu to darīt.¹²⁵ Apsvērumu izdarīšana ir obligāta.¹²⁶

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka jebkurš iestādes lēmums (tostarp arī rīcība) ir tiesisks, ja tas ir pieņemts rīcības brīvības robežās.¹²⁷ Ievērojot minēto, rīcības brīvības attiecināšanai ir nozīme arī faktiskās rīcības tiesiskuma pārbaudīšanai tiesā, vērtējot, vai iestāde, plānojot vai veicot faktisko rīcību, nav pieļāvusi rīcības brīvības kļūdas.¹²⁸

Administratīvā procesa likuma 90. panta komentārā ir minēta norāde, ka lietderības izvērtēšanas pienākums uz iestādi attiecas pirms plānotās faktiskās rīcības.¹²⁹ Šādam apgalvojumam nevar piekrist, jo lietderības apsvērumi var tikt veikti arī neplānotas, bet apzinātas faktiskās rīcības gadījumā, piemēram, policijas darbiniekiem ir rīcības brīvība izvēlēties atbilstošāko rīcības veidu, reaģējot uz sabiedriskās kārtības traucēšanu vai tiesību pārkāpumu.

3.7. Faktiskās rīcības iedalījums pēc tās iedarbības uz adresātu

Iedalot administratīvo aktu veidus pēc to iedarbības uz administratīvā akta adresātu, aktus iedala labvēlīgos un nelabvēlīgos administratīvajos aktos. Šāds aktu dalījums ir atrodams arī Administratīvā procesa likuma pantos, piemēram, 86. panta pirmā daļa noteic, ka adresātam nelabvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī.

Autore uzskata, ka šādu dalījumu varētu attiecināt arī uz faktisko rīcību, turklāt labvēlīga un nelabvēlīgai faktiskai rīcībai ir no administratīvo aktu iedalījuma atšķirīgas pazīmes. Proti, lai veiktu labvēlīgu faktisko rīcību, ir jāievēro zināmi priekšnoteikumi, savukārt nelabvēlīga faktiskā rīcība atsevišķos gadījumos var tikt veikta arī bez šo priekšnoteikumu iestāšanās. No šī aspekta autore secina, ka faktiskā rīcība ir iedalāma labvēlīgā un nelabvēlīgā faktiskā rīcībā.

Labvēlīgas faktiskās rīcības veikšanu persona var pieprasīt tikai tādā gadījumā, ja viņai no tiesību normas tieši izriet tiesības šādu rīcību pieprasīt un iestādei ir pienākums rīcību

¹²⁴ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-311/2016 7. punkts.

¹²⁵ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 630. lpp.

¹²⁶ Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 61. lpp.

¹²⁷ Ibid. 59. lpp.

¹²⁸ Par tādām kļūdām ir atzīstamas rīcības brīvības pārsniegšana, rīcības brīvības neizmantošana, rīcības brīvības nepamatota vai ļaunprātīga izmantošana. Sīkāk skat. Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 62. - 65. lpp.

¹²⁹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 898. lpp.

veikt. Jāņem vērā, ka ir privātpersonai ir jāpiemīt subjektīvām tiesībām prasīt labumu, kurš tai tieši paredzēts, tā nevar prasīt tādu labumu, kurš tai nav tieši paredzēts, bet kuru iestāde būtu kompetenta sniegt.¹³⁰

Paņemsim to pašu piemēru ar informācijas pieprasījumu. Informācijas atklātības likums piešķir tiesības privātpersonai pieprasīt to interesējošu informāciju. Tādējādi, ja persona vēršas iestādē ar iesniegumu par informācijas pieprasīšanu, tā būtībā lūdz iestādi veikt tai labvēlīgu aktīvu faktisko rīcību. Uz to, ka persona pieprasa sev labvēlīgu rīcību norāda jau tas apstāklis, ka viņa ir izteikusi šādu gribu un lūgumu. Minētais saskan ar apstākli, ka, ja persona lūdz iestādei izdot kādu administratīvo aktu, tad presumējams, ka prasītais administratīvais akts būs tai labvēlīgs.

Tajā pašā laikā juridiskajā literatūrā norādīts, ka personai var būt tiesības prasīt no iestādes konkrētu darbību vai zaudējumus, kas radušies no iestādes bezdarbības arī gadījumos, kad tiesību normas *expressis verbis* neparedz konkrētu iestādes pienākumu rīkoties. Šādi pienākumi ir izsecināmi konkrētos gadījumos un tiek dēvēti par latentajiem pienākumiem.¹³¹ Piemēri šādiem gadījumiem ir psihoneiroloģiskās slimnīcas nepienācīga garīgi slimas pacientes uzraudzība¹³², skolas pienākuma parūpēties par bērniem neievērošana, nenodrošinot skolas autobusu¹³³, draudīga koka nenovākšana u.c.¹³⁴

Nelabvēlīga faktiskā rīcība ir atšķirīga – tā ir tāda, kuru privātpersona nav ne vēlējusies, ne pieprasījusi. Lielākoties ar nelabvēlīgu faktisko rīcību sastopas, kad tiek veikta tāda rīcība, kas rada personas tiesību aizskārumu. Šāda rīcība var būt gan plānota, gan arī nejauša.

Pārbaudot tiesā labvēlīgu un nelabvēlīgu faktisko rīcību, var sastapties ar prasījumiem saistībā gan ar labvēlīgu, gan nelabvēlīgu faktisko rīcību. Piemēram, privātpersonai nelabvēlīga faktiskā rīcība ir tās reģistrēšana nodokļu (nodevu) parādnieku reģistrā¹³⁵, savukārt pieteikums par datu aktualizēšanu šajā reģistrā atbilstoši patiesajai faktiskajai situācijai ir prasījums par labvēlīgas faktiskās rīcības veikšanu. Vienlaikus ir iespējams prasījums, piemēram, par pareizas izziņas izsniegšanu. Pati izziņas izsniegšana ir

¹³⁰ Künnecke M. Tradition and Change in Administrative Law. An Anglo-German Comparison. Berlin, Heidelberg, 2007, p. 177.

¹³¹ Briede J. Iestādes bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 292. lpp.

¹³² ECT 2008. gada 17. janvāra spriedums lietā „Dodov pret Bulgāriju”, iesn. Nr. 59548/00. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84438> [aplūkots 10.05.2018.]

¹³³ ECT 2012. gada 10. aprīļa spriedums lietā „İlbeyi Kemaloğlu un Meriye Kemaloğlu pret Turciju”, iesn. Nr. 19986/06. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110253> [aplūkots 10.05.2018.]

¹³⁴ Skat. sīkāk: Briede J. Iestādes bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā: Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 292. - 293. lpp.

¹³⁵ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 23. decembra lēmums lietā Nr. A420311215.

privātpersonai labvēlīga faktiskā rīcība, bet, ja tās saturs neatbilst patiesībai, tad personai ir tiesības prasīt no iestādes vēl labvēlīgākas, tas ir, pareizas izziņas izsniegšanu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, autoresprāt pieteikums, kurā persona lūdz tiesu uzlikt par pienākumu iestādei veikt konkrētu faktisko rīcību, ir uzskatāms par pieteikumu par labvēlīgas faktiskās rīcības veikšanu. Vienlaikus šāds pieteikums visbiežāk ir vērsts arī uz aktīvu faktisko rīcību, proti, veikt aktīvas darbības, kas ir labvēlīgas privātpersonai un kuras tā prasa.

3.8.Citi faktiskās rīcības iedalījuma veidi

Darbā periodiski atkārtojas tāds faktiskās rīcības raksturojums, kā tiesiska un prettiesiska faktiskā rīcība. Proti, iestāde vai tiesa var atzīt, ka veiktā vai plānotā faktiskā rīcība ir tiesiska vai prettiesiska. Savukārt prettiesiskas faktiskās rezultātā personai rodas pamats prasīt atlīdzinājumu par tai nodarītu aizskārumu. Lai arī Administratīvā procesa likuma 92. panta pirmais teikums paredz, ka ikviens tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību, jāievēro, ka Valsts pārvaldes iestāšu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma¹³⁶ 1. panta pirmā daļa sašaurina minētās tiesības uz atlīdzinājumu, nosakot, ka tiesības uz atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai nemantisko kaitējumu ir nodrošināmas prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības gadījumā.

Jāņem vērā, ka no vispārīgā principa ir pieļaujamas atkāpes, kad ir iespējams vērsties iestādē un tiesā ar atlīdzinājuma prasījumu arī par tiesisku administratīvo aktu vai faktisko rīcību, piemēram, ja privātpersonai ir radies īpaši smags tiesību aizskārumš.¹³⁷

No šī izriet, ka pastāv faktiskās rīcības iedalījums tiesiskā un prettiesiskā faktiskajā rīcībā, un šī iedalījuma nozīme ir tajā, ka personas tiesības uz kaitējuma atlīdzināšanu vispārīgi ir atkarīgas no faktiskās rīcības tiesiskuma, taču īpaši smaga tiesību aizskāruma gadījumā pieļaujams prasīt atlīdzinājumu neatkarīgi no faktiskās rīcības tiesiskuma.

Piemēram, par prettiesisku faktisko rīcību ir atzīstama izziņa, kas satur nepareizu informāciju.¹³⁸

¹³⁶ Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis: 2005, 17. jūnijs, Nr. 96 (3254).

¹³⁷ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 922. - 923. lpp.

¹³⁸ Ibid. 896. lpp.

Dažiem faktiskās rīcības klasifikācijas veidiem var būt tikai teorētiska nozīme – iedalīt tikai tāpēc, ka var atrast tādu pazīmi. Piemēram, faktisko rīcību varētu iedalīt pēc tās formas – rakstiskā, mutiskā formā, ar konkludentām darbībām u.tml. Lai arī juridiskajā literatūrā ir atsauce uz to, ka ļoti retos gadījumos var sastapties ar faktisko rīcību lēmuma (rakstiskā) formā¹³⁹, šādu gadījumu ir ļoti maz, un praksē šādai izdalīšanai nav īpašas nozīmes – tiek vērtēts katrs individuāls gadījums.

Savukārt personas informēšanu par plānoto faktisko rīcību ir iespējams veikt gan rakstveidā, gan mutvārdos paziņojot personai tieši, vai, piemēram, zīmju valodā.

Vēl faktisko rīcību varētu dalīt pēc tās veicēja – vai faktisko rīcību veica valsts pārvaldes iestāde un amatpersonas, vai arī privātpersona, kurai deleģēta kāda funkcija valsts pārvaldes jomā. Šāda nošķiršana varētu vienīgi būt noderīga, noskaidrojot, kādā iestādē vērsties, apstrīdot faktisko rīcību, kā arī, vai attiecīgā rīcība ir veikta valsts pārvaldes vai privāto tiesību jomā.

Taču vienlaikus subjekta noskaidrošana tiek balstīta uz iestādes, kurā persona vērsas, kompetenci. Ja privātpersona vērsas iestādē, kurai lieta nav piekritīga, tad, ievērojot Administratīvā procesa likuma 56. pantu, iestādei, nepieņemot iesniegumu, ir jāizdod izziņa, kurā norādīts, kam lieta ir piekritīga. Šāda izziņa ir faktiskā rīcība. Iestādei pēc iespējas jāsniedz personai informāciju vai cita veida palīdzību jautājuma sekmīgai atrisināšanai atbilstoši iesniedzēja interesēm (Administratīvā procesa likuma 56. panta piektā daļa). Savukārt tiesā, sagatavojot lietu iztiesāšanai, tiesnesim ir pienākums pašam noteikt atbildētāju atbilstoši Administratīvā procesa likuma 204. panta pirmās daļas 9. punktam, ja pieteikumā tiesai atbildētājs nav norādīts vai norādīts nepareizi. Tāpēc autore secina, ka šādam faktiskās rīcības iedalījumam nav būtiskas nozīmes.

Savukārt, piemēram, Vācijas administratīvā procesa tiesībās iestāde faktisko rīcību nedrīkst veikt bez attiecīgās kompetences, kā arī nedrīkst aizskart privātpersonu pamattiesības, pretējā gadījumā iestādei ir pienākums novērst rīcības sekas un aizskartajai privātpersonai rodas prasījuma tiesības pret iestādi uz radīto seku novēršanu un iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu, kā arī zaudējumu atlīdzību.¹⁴⁰ Minētais nozīmē, ka galvenais priekšnoteikums tiesiskai faktiskajai rīcībai ir šīs rīcības kompetents un pilnvarots veicējs un rīcības atbilstība tiesību normām.

---

¹³⁹ Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 910. lpp.

¹⁴⁰ Административно-процессуальное право Германии = Verwaltungsrechtsschutz in Deutschland: Закон об административном производстве; Закон об административно-судебном процессе; Законодательство об исполнении административных решений: пер. с нем./ [В.Бергманн, введ., сост.]. – М.: Волтерс Клувер, 2007., XXVIII с.

KOPSAVILKUMS

1. Faktiskās rīcības klasifikācijā nevar būt pārņemama administratīvo aktu klasifikācija pēc tiesisko seku veida un ietekmes uz tiesiskajām attiecībām (pozitīvs vai negatīvs, kā arī tiesiskās attiecības nodibinošs, grozošs vai izbeidzošs administratīvais akts), ņemot vērā, ka faktiskā rīcība, atšķirībā no administratīvā akta, rada faktiskas, nevis tiesiskas sekas.
2. Delikti lielākoties ir klasificējami pēc apdraudējuma objekta, aizskāruma rezultātā radītajām sekām, kaitējuma izpausmes veida, kā arī nodoma. Deliktu klasifikācija visvairāk ir vērsta uz konkrētā aizskāruma veida personas interesēm un izpausmes veida, tāpēc to iedalījumam nav praktiskas nozīmes attiecībā uz faktiskās rīcības klasifikāciju.
3. Faktiskās rīcības identificēšana ir atkarīga no katra individuāla gadījuma. Var izveidoties gadījumi, kad viena un tā pati iestādes darbība atkarībā no tās ietekmes uz privātpersonas tiesībām var tikt atzīta par atšķirīgām valsts pārvaldes darbības formām.
4. Atkarībā no iestādes nolūka un sasniedzamā mērķa faktiskā rīcība ir iedalāma apzinātā un neapzinātā jeb nejaušā faktiskajā rīcībā. Attiecīgā veida noteikšanai jākonstatē, vai iestādei faktiskās rīcības veikšanas brīdī bija attiecīgs mērķis vai griba šādu rīcību veikt, vai arī faktiskās sekas iestājušās bez iestādes gribas un mērķa. Apzinātas faktiskās rīcības gadījumā nepieciešams konstatēt vienkārši tiesību aizskārumu, savukārt neapzinātas rīcības gadījumā aizskārumam jābūt būtiskam.
5. Apzinātu faktisko rīcību sīkāk var iedalīt plānotā un neplānotā faktiskā rīcībā. Šādam apakšiedalījumam ir nozīme attiecībā uz pienākumu iestādei iepriekš paziņot par plānoto faktisko rīcību. Neapzinātu un neplānotu faktisko rīcību nav iespējams iepriekš paredzēt, līdz ar to arī paziņot par to adresātam, kā arī adresātam nav iespējas vērsties iestādē un tiesā par neapzinātas faktiskās rīcības pārtraukšanu.
6. Iestādei ir pienākums individuāli vai publiski argumentēti paziņot tās adresātiem par plānotās faktiskās rīcības vietu un laiku. Šādam paziņojumam ir preventīva nozīme attiecībā uz adresātu, lai tas varētu laicīgi plānot savu rīcību attiecībā uz plānotajām faktiskajām sekām. Iepriekšēja informēšana ir ne tikai viens no priekšnoteikumiem plānotās faktiskās rīcības veikšanai, bet var arī ietekmēt piemērojamo zaudējumu atlīdzināšanas veidu un apmēru.
7. Faktisko rīcību attiecībā no veicamās rīcības izteiksmes formas iedala aktīvā darbībā un bezdarbībā. Iestādes bezdarbība konstatējama, ja iestāde nav veikusi no normatīvajiem aktiem izrietošo pienākumu veikt kādu aktīvu darbību. No veiktās darbības izpausmes formas ir atkarīga pieteikuma priekšmeta noteikšana atbilstoši faktiskās rīcības adresāta interesēm un mērķiem, kā arī ne katra iestādes bezdarbība, neizpildot tiesību normās noteikto pienākumu, ir atzīstama par faktisko rīcību.

8. Atkarībā no faktiskās rīcības pabeigtības tā ir iedalāma uzsāktā un pabeigtā faktiskajā rīcībā atkarībā no tās turpinātības uz pieteikuma iesniegšanas brīdi. Pabeigta faktiskā rīcība nozīmē, ka tās veikšanas process jau ir noslēdzies neatkarīgi no tā, cik ilgstoši tā tika veikta, tāpēc nav iespējams prasījums par pabeigtās rīcības pārtraukšanu jeb veikšanas aizliegšanu. Savukārt, ja faktiskā rīcība vēl nav pabeigta, ir pieļaujams prasījums par tās pārtraukšanu, kā arī privātpersona var lūgt iestādi vai tiesu piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli – faktiskās rīcības apturēšanu.

9. Faktiskā rīcība ir iedalāma vienreizējā un turpinātā rīcībā atkarībā no tā, cik ilgstoši tā tika veikta. Šādam iedalījumam ir nozīme, nosakot pieteikuma priekšmetu, kā arī vērtējot aizskāruma apmēru un būtiskumu, nosakot atbilstošu atlīdzinājumu un pasākumus par radīto seku novēršanu.

10. Iestāde savu pilnvaru un rīcības brīvības robežās var izteikt savu gribu publiskās personas vārdā. Veicot vai plānojot faktisko rīcību, iestādei ir jāvērtē tās lietderība, un iestāde faktisko rīcību var realizēt savas rīcības brīvības robežās, tāpēc uz faktisko rīcību ir attiecināms iedalījums pēc tās rīcības brīvības robežām – brīva, obligāta, kā arī izdošanas jeb veikšanas un saturas rīcības brīvībā. Iestādes tiesības veikt lietderības apsvērumus vienmēr rada iestādei pienākumu tos darīt. Veicot faktisko rīcību savas rīcības brīvības robežās, strīda gadījumā iestādei ir jāspēj pamatot veiktās rīcības nepieciešamību un lietderību, apliecinot veiktās rīcības tiesiskumu un rīcības brīvības piemērošanas kļūdu izslēgšanu.

11. Faktisko rīcību iedala labvēlīgā un nelabvēlīgā atkarībā no tās ietekmes uz adresātu. Adresātam labvēlīga faktiskā rīcība var tikt veikta tikai, ja personai ir subjektīvās tiesības tādu pieprasīt. Nelabvēlīga faktiskā rīcība izpaužas kā aizskārums. Tādējādi, ja pieteikumā persona lūdz uzlikt par pienākumu iestādei veikt konkrētu faktisko rīcību, atzīstams, ka tā lūdz veikt tās interesēm atbilstošu labvēlīgu faktisko rīcību.

12. Faktiskā rīcība iedalāma tiesiskā un prettiesiskā faktiskajā rīcībā, šī iedalījuma nozīme ir, ka personas tiesības uz kaitējuma atlīdzināšanu vispārīgi ir atkarīgas no faktiskās rīcības tiesiskuma, taču īpaši smaga tiesību aizskāruma gadījumā pieļaujams prasīt atlīdzinājumu neatkarīgi no faktiskās rīcības tiesiskuma.

13. Citi iespējamie faktiskās rīcības iedalīšanas veidi – pēc faktiskās rīcības formas, kā arī pēc rīcību veicošā subjekta. Ņemot vērā, ka katrā situācijā tiek vērtēts konkrēts gadījums, klasifikācijai pēc formas nav būtiskas nozīmes, savukārt par plānotu iestādes faktisko rīcību iespējams paziņot gan rakstveidā, gan mutvārdos, gan arī, piemēram, zīmju valodā. Savukārt iedalījumam pēc faktiskās rīcības subjekta iedalījumam pastāv teorētiska nozīme, nosakot atbildētāju strīdā par faktisko rīcību.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Autoru kolektīvs J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Administratīvā procesa komentāri. A un B daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.
2. Bitāns A. Tiesību attīstība nemantiskā kaitējuma jomā. Jurista Vārds, 03.12.2013, Nr. 49 (800).
3. Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.
4. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
5. Briede J. Bezdarbība kā faktiskās rīcības forma. Grām: Latvijas Universitātes 73. zinātniskā konference, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015.
6. Briede J. Faktiskās rīcības jēdziens, tā attīstība tiesību transformācijas periodā Baltijas valstīs un faktiskā rīcības norobežošana no administratīvā akta. Grām.: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā 20. – 21. gs. mijā. Starptautiskā zinātniskā konference. Rīga: Tipogrāfija „Alise-T”, 2006.
7. Dišlers K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
8. Jakubaņecs V. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdīca. Rīga: „P&K” tipogrāfija, 1999.
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
10. Paine J. F. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
11. Višķere I., Briede J. Administratīvā procesa kārtībā izskatāmie pieteikuma priekšmeti. Grām: Administratīvais process tiesā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008.
12. Torgāns K., Kārklīšs J., Bitāns A. Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.
13. Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
14. Künnecke M. Tradition and Change in Administrative Law. An Anglo-German Comparison. Berlin, Heidelberg, 2007.
15. Giliker P., Beckwith S. Tort. London: Sweet & Maxwell, 2000.
16. Markens B., Unberath H. The German law of torts: a comparative treatise. 4th ed. Oxford: Hart Publishing, 2002.
17. USLegal: Types of Tort. Pieejams: <https://torts.uslegal.com/types-of-torts/>

18. Административно-процессуальное право Германии = Verwaltungsrechtsschutz in Deutschland: Закон об административном производстве; Закон об административно-судебном процессе; Законодательство об исполнении административных решений: пер. с нем./ [В.Бергманн, введ., сост.]. – М.: Волтерс Клувер, 2007.
19. Авторский коллектив в руководстве Козырина А. Н. Административное право зарубежных стран. Учебное пособие. – М.: Издательство «СПАРК», 1996.
20. Алехин А. П., Кармолицкий А. А., Козлов Ю. М. Административное право Российской Федерации. Москва: „Зеркало”, 1997.

Normatīvie tiesību akti

1. Eiropas tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf
2. Administratīvā procesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 14. novembris, Nr. 164 (2551).
3. Administratīvo aktu procesa noteikumi: Ministru Kabineta noteikumi Nr. 154, Latvijas Vēstnesis, 1995. 13. jūnijs, Nr. 100 (383).
4. Civillikums: Latvijas Republikas likums. Valdības Vēstnesis: 1937, 20. februāris, Nr. 41.
5. Iesniegumu likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2007, 11. oktobris, 164 (3740).
6. Informācijas atklātības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998, 6. novembris, Nr. 334/335 (1395/1396).
7. Latvijas Civilprocesa kodekss: LPSR Augstākās Padomes kodekss. Ziņotājs, 1964, 9. janvāris, Nr. 1.
8. Par pašvaldībām: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1994, 24. maijs, 61 (192).
9. Par policiju: Latvijas Republikas likums. Ziņotājs: 1991, 15. augusts, Nr. 31/32.
10. Valsts pārvaldes iekārtas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 21. jūnijs, Nr. 94 (2669).
11. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis: 2005, 17. jūnijs, 96 (3254).

Juridiskās prakses materiāli

Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi

1. ECT 2008. gada 17. janvāra spriedums lietā „Dodov pret Bulgāriju”, iesn. Nr. 59548/00. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84438>
2. ECT 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā „Ananyev un citi pret Krieviju” 172. punkts. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93850>
3. ECT 2012. gada 10. aprīļa spriedums lietā „Babar Ahmad un citi pret Apvienoto Karalisti”, iesn. Nr. 24027/07, 11949/08, 66911/09, 67354/09. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110267>
4. ECT 2012. gada 10. aprīļa spriedums lietā „İlbeyi Kemaloğlu un Meriye Kemaloğlu pret Turciju”, iesn. Nr. 19986/06. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110253>
5. ECT 2013. gada 25. jūnija spriedums lietā „Grimailovs pret Latviju”, iesn. Nr. 6087/03. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121610>
6. ECT 2015. gada 17. februāra spriedums lietā „Guseva pret Bulgāriju”, iesn. Nr. 6987/07. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152416>

Satversmes tiesas un LR Augstākās tiesas prakse

7. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01.
8. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 6. decembra spriedums lietā Nr. SKA-527/2005.
9. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 17. augusta lēmuma lietā Nr. SKA-419-06.
10. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 22. augusta lēmums lietā Nr. SKA-0459-06.
11. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 21. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-295/2007.
12. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-512/2007.
13. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 27. decembra spriedums lietā Nr. SKA-253/2007.
14. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 14. jūnija spriedums lietā Nr. 255/2007
15. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 3. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-234/2008.

16. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 30. jūlija lēmums lietā Nr. SKA-558/2008.
17. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 26. novembra lēmums lietā Nr. SKA-837/2008.
18. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 16. februāra spriedums lietā Nr. SKA-16/2009.
19. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 24. marta lēmums lietā Nr. SKA-318/2009
20. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 4. decembra lēmums lietā Nr. 897/2009.
21. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 14. decembra lēmums lietā Nr. SKA-916/2009.
22. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 11. maija lēmums lietā Nr. SKA-406/2010.
23. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 8. jūlija lēmums lietā Nr. SKA-635/2010.
24. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 27. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-958/2013.
25. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2013. gada 4. oktobra spriedums lietā Nr. SKA-206/2013.
26. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 23. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-17/2015.
27. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 30. jūnija spriedums lietā Nr. A420363013.
28. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 23. decembra lēmums lietā Nr. A420311215.
29. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. SKA-311/2016.
30. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 30. novembra spriedums lietā Nr. SKA-713/2016.
31. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. SKA-1276/2016.
32. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. 1021/2016.

33. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 31. janvāra spriedums lietā Nr. SKA-125/2017.
34. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 3. marta spriedums lietā Nr. SKA-10/2017.
35. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-122/2017.
36. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 7. jūlija spriedums lietā Nr. SKA-141/2017.
37. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 28. decembra spriedums lietā Nr. SKA-169/2017.
38. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 21. augusta spriedums lietā Nr. SKA-71/2017.
39. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017. gada 31. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-125/2017.
40. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 9. marta spriedums lietā Nr. SKA-291/2018.
41. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 16. marta spriedums lietā Nr. SKA-49/2018.
42. Faktiskā rīcība – jēdziens un pazīmes. Tiesu prakses vispārinājums. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/administrativas-tiesibas>

Administratīvās apgabaltiesas un rajona tiesas prakse

43. Administratīvās apgabaltiesas 2010. gada 17. decembra spriedums lietā Nr. A42512408.
44. Administratīvās apgabaltiesas 2012. gada 26. oktobra spriedums lietā Nr. A42696509.
45. Administratīvās apgabaltiesas 2014. gada 10. aprīļa spriedums lietā Nr. A421022109.
46. Administratīvās apgabaltiesas 2017. gada 20. jūnija spriedums lietā Nr. A420523013.
47. Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 12. aprīļa spriedums, lietas arhīva Nr. AA43-0394-18/17.
48. Administratīvās rajona tiesas 2011. gada 9. novembra spriedums lietā Nr. A421022109.
49. Administratīvās rajona tiesas 2008. gada 6. augusta spriedums lietā Nr. A42558706.
50. Administratīvās rajona tiesas 2014. gada 3. novembra spriedums lietā Nr. A420389213.

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Faktiskās rīcības klasifikācija” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: **Marija Dudareva** _____ __.__.2018.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba vadītāja: lektore Mg. iur. Anita Kovaļevska _____ __.__.2018.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā

_____

Dekāna pilnvarotā persona, metodiķe

_____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____

Komisijas sekretārs: _____